



PÁZMÁNY

Pázmány Péter Katolikus Egyetem
Bölcsészet- és Társadalomtudományi Kar

Változások a pedagógiában – a pedagógia változása V.

Tudományos konferencia



Pázmány Péter Katolikus Egyetem Bölcsészet- és Társadalomtudományi Kar

Vitéz János Tanárképző Központ

Óvó- és Tanítóképző Tanszék

Esztergom, Iohanneum

2023. november 24.

Szerkesztette: Dr. Juhász Márta Klára

Borítófotó: PPKE Iohanneum

Pázmány Péter Katolikus Egyetem Bölcsészet- és Társadalomtudományi Kar

2023

A konferencia programja

9.30–10.00 Regisztráció

10.00–10.15 Köszöntő és megnyitó

10.15–11.00 Plenáris előadás

Kamp Alfréd (Oktatási Hivatal, Tankönyvkiadási Koordinációs Főosztály, főosztályvezető)

Az Oktatási Hivatal tananyagfejlesztési portfóliója, különös tekintettel a digitális tartalmakra és a sajátos nevelési igényű tanulók tankönyveire

11.00–11.10 A tanulmánykötet bemutatása

11.30–12.50 Szekcióelőadások I.

12.50–13.40: Szendvicsebéd

13.40–15.20: Szekcióelőadások II.

SZEKCIÓK

1. Az óvoda világa

Szekcióvezető: Horváth Mariann

Helyszín: 205-206. terem

- 11.30–11.50 Dr. Révész-Kiszela Kinga: A csecsemőkori reflexgátlás hatásvizsgálata óvodás gyermekek körében
- 11.50–12.10 Lantos Tünde: A vezetői támogatás sikerességének lehetséges útja az óvodapedagógusok szakmai fejlődésében
- 12.10–12.30 Dr. Fenyő Imre: Az affordancia-elmélet mint értelmezési keret a gyermekjogi kutatás eredményeinek elemzéséhez
- 12.30–12.50 Horváth Mariann: Emberalakábrázolás a XXI. században
- 12.50–13.40 *EBÉDSZÜNET*
- 13.40–14.00 Darázs Boglárka Csenge: "Kiscsibéim" élményprojekt: személyes tapasztalatszerzésen alapuló állat orientált ismeretbővítés óvodásaimmal
- 14.00–14.20 Sölétormos Éva: Robotok
- 14.20–14.40 Dr. Tölgyessy Zsuzsanna: A játékfolklór virágjai

2. Tanítóképzés – alsó tagozatos pedagógia

Szekcióvezető: Bencéné dr. Fekete Andrea

Helyszín: 303. terem

- 11.30–11.50 Bencéné dr. Fekete Andrea: Élményalapú tanítás-tanulás a tanítóképzésben
- 11.50–12.10 Dr. Fülöp Zsolt: A logikai implikáció és ekvivalencia műveletek értelmezésének vizsgálata a pedagógusképzésben részt vevő hallgatók esetében
- 12.10–12.30 Sýkora Hernády Katalin – Szabó L. Dávid: Alsó tagozatos pedagógusok énhatékonyságának mérése
- 12.30–12.50 Bolla Zsolt: A szülők szabad iskolaválasztása, a múlt és a jelen
- 12.50–13.40 *EBÉDSZÜNET*
- 13.40–14.00 Dr. habil. Tóth Zoltán: Kisiskolások tudásszerkezetének vizsgálata szóasszociációs módszerrel
- 14.00–14.20 Fenyődi Andrea: Módszertani változatosság az etikát tanító pedagógusok gyakorlatában
- 14.20–14.40 Hetesi Edit: Családi életre nevelés a hittan órákon játékos módszerek alkalmazásán keresztül

3. Tanárképzés – tanári munka

Szekcióvezető: Dr. Gombocz Orsolya

Helyszín: 304. terem

- 11.30–11.50 Kovácsné dr. Duró Andrea: Végzős tanárjelöltek metodikai repertoárja
11.50–12.10 Dr. habil. Kormos József: Az evolúciós szemlélet szerepéről a pedagógiában
12.10–12.30 Dr. Eck Júlia – Dr. habil. Kaposi József– Körömi Gábor: Partnerközpontú szemlélet és gyakorlat érvényesítése a dráma- és színházismeret tanári szak működésében
12.30–12.50 Dr. Gombocz Orsolya: A család mint támasz tanár szakos hallgatók példáján
12.50–13.40 *EBÉDSZÜNET*
13.40–14.00 Pásztor Éva: A csoportdinamika mint motivációs tényező a tanári munkában
14.00–14.20 Francis J. Prescott-Pickup: Ki fog ma tanítani? A frissen végzett pedagógusok helyzete Magyarországon
14.20–14.40 Dr. Szőke-Milinte Enikő: Az információs műveltség modelljei és kutatása
14.40–15.00 Dr. Urbán Péter: A nagy nyelvi modelleken (LLM) alapuló alkalmazások iskolai megjelenése a tanulói autonómia tükrében

4. Neveléstörténet és történelemoktatás

Szekcióvezető: Fodor Richárd

Helyszín: 213. terem

- 11.30–11.50 Dr. Dráviczki Sándor: A Kálvineum Nyíregyházi Református Tanítónőképző tanulóinak több szempontú vizsgálata 1928-1957 között
11.50–12.10 Rácz Márk: Ideológiai oktatással foglalkozó konferenciák Magyarországon az 1960-as években
12.10–12.30 Dr. Engel Enikő: A történelemtantervek módszertani változásai 1918 és 1938 között Csehszlovákiában
12.30–12.50 Varga Krisztina: A rendszerváltást követő szlovákiai történelemtanítás a történelemtankönyvek változásainak tükrében (1990-2005)
12.50–13.40 *EBÉDSZÜNET*
13.40–14.00 Dr. Vincze Tamás: A „mindenes tanítói” szerepre való felkészítés a régi középfokú tanítóképzőkben
14.00–14.20 Dr. Jakab Péter: Tanítható-e az 1990 utáni magyar történelem? Egy tanszéki szakmódszertani projekt kezdeteiről
14.20–14.40 Tóth Judit – Fodor Richárd: A történelemdidaktika trendjei a Nemzetközi Történelemdidaktikai Társaság (ISHD) kiadványainak tükrében
14.40-15.00 Chira Csongor: A RETÖRKI kronológia online adatbázisának használata a történelemtanításban

5. Művészetek és nevelés

Szekcióvezető: Dr. Hernádi Mária

Helyszín: 306. terem

- 11.30–11.50 Czettel Antónia: A nemzetnevelő kodályi írások egy memorandum tükrében
11.50–12.10 Börgöndi Viktória: ÉNEKKÉPTAN: ének képesség tanítása
12.10–12.30 Reikort Ildikó: Kreatív kifejeződési módok a művészetek metszéspontján
12.30–12.50 Katonáné Kutai Erika: Az identitás fejlesztésének lehetőségei a drámatanítás során
12.50–13.40 *EBÉDSZÜNET*
13.40–14.00 Rozgonyi Emőke: Innovatív program a klinikumból a pedagógiába. Személyiség integritásának erősítése az alapkompenciák hatékonyságáért
14.00–14.20 Milanovich Lászlóné: Tanulmány a Cziráki Lajos komplex képzőművészeti megyei tanulmányi versenyről

6. Reáltudományok és nevelés

Szekcióvezető: Heckel Zoltán

Helyszín: 307. terem

- 11.30–11.50 Dr. Ludányi Lajos: A munkamemória és a természettudományos problémamegoldás összefüggésének vizsgálata a 14-18 éves korosztály esetében
11.50–12.10 Dobóné Dr. Tarai Éva: „Hozott anyagból” – Az előzetes tudás megléte vagy hiánya kémia tantárgyból középiskolába lépő diákok esetében
12.10–12.30 Vígh Norbert: A környezeti nevelés és a fenntarthatóságra törekvés egyes irányai, trendjei
12.30–12.50 Horváth Katalin: Az Őrség különleges természeti értékeinek vizsgálata terepgyakorlatok során
12.50–13.40 *EBÉDSZÜNET*
13.40–14.00 Mády Réka: A tanulásban akadályozott és a tipikus fejlődésmentű tanulók biológiával kapcsolatos tévképzetei az órai aktivitás és a tananyag megértés alapján
14.00–14.20 Dobróné dr. Tóth Márta – Tamás István Gergő: Energiaital fogyasztási szokások és az iskolai prevenció kapcsolata

7. Nyelv és irodalom pedagógiája

Szekcióvezető: Dr. Juhász Márta

Helyszín: 316. terem

- 11.30–11.50 Horváth Zoltán: A középiskolai olasztanítás aktuális helyzetéről történeti kitekintéssel
11.50–12.10 Dr. Magyar Ágnes: A kreatív írásgyakorlatok motivációs hatása az írásbátorságra

- 12.10–12.30 Dr. Csató Anita: A kreatívírás-gyakorlatok szerepe a tanulók szövegértési és szövegalkotási készségének fejlesztésében
- 12.30–12.50 Dr. Pelczer Katalin – S. Pásztor Judit: Az irodalomtanár szaktárgyi tudása – a száműzött életrajz
- 12.50–13.40 *EBÉDSZÜNET*
- 13.40–14.00 Szabó Orsolya Edit: Irodalmi attitűdök alakulásának vizsgálata 5. osztályban
- 14.00–14.20 Habos Dorottya: Hibrid oktatásban tartott online irodalomórák tanulói szemmel
- 14.20–14.40 Mongyi Norbert: Információalapú angolnyelv-tanulás virtuális üzenőfalon keresztül
- 14.40–15.00 Dr. Sáfár Éva: Vissza a jövőbe?
- 15.00–15.20 Dr. Juhász Márta: A papírszínház és a mesélő sín a korai idegennyelvi fejlesztésben

8. Különleges bánásmód. Interkulturális nevelés

Szekcióvezető: Dr. Varga Andrea

Helyszín: 401. terem

- 11.30–11.50 Major Ágnes: Az irodalomterápia alkalmazása és hatásai hátrányos helyzetű/cigány középiskolások személyiségfejlesztésében, hátránykompenzációjában
- 11.50–12.10 Moldován Szilvia – Matzné Pletser Ágnes: Az interkulturális pedagógia lehetőségei a társadalmi párbeszédben – a találkozás ünneplésének módszertana
- 12.10–12.30 Aszalay Kálmán: A korai iskolaelhagyás okai, roma tradíciók, szülői példamutatás
- 12.30–12.50 Beck-Zaja Mónika: Az oktatás szerepe a pénzügyi szocializáció tükrében
- 12.50–13.40 *EBÉDSZÜNET*
- 13.40–14.00 Burom Katalin – Dr. Révész Kiszela Kinga: Az egyéb pszichés fejlődési zavarokat mutató gyerekek végrehajtó képességeinek vizsgálati lehetőségei
- 14.00–14.20 Jakab Natália: Digitális kompetenciafejlesztés lehetőségei hátrányos helyzetű diákok körében

SZEKCIÓELŐADÁSOK

ASZALAY KÁLMÁN tanár (Dunavecsei Református Kollégium)

A korai iskolaelhagyás okai, roma tradíciók, szülői példamutatás

Hátrányos helyzetű felnőttek felzárkóztatásával, képzésbe irányításával, oktatásával foglalkozom a munkahelyemen 10 éve. A kutatásomban arra szerettem volna választ kapni, hogy a hátrányos helyzetű roma felnőttek korai iskola elhagyásának mi az oka. Milyen hatással van a család, a roma tradíciók, a szülők példamutatása, illetve a tanulás ösztönzésére járó megélhetési támogatás folyósítása a tanulókra? A kutatásomat kérdőíves vizsgálattal végeztem. Három megye (Fejér, Tolna, Veszprém) területéről 48 tanuló töltötte ki a kérdőíveket. A hipotéziseim részben igazolódtak, a kutatás kiterjesztése indokolt.

BECK-ZAJA MÓNIKA doktorandusz (Eszterházy Károly Katolikus Egyetem Neveléstudományi Doktori Iskola)

Az oktatás szerepe a pénzügyi szocializáció tükrében

A középiskolai diákok pénzügyi ismeretei erősen kötődnek a családi mintához, tehát a diákok pénzügyi szocializációja családi, viszont pénzügyi ismereteik és tájékozottságuk nem feltétlen függ szüleik iskolai végzettségétől.

A szakképző intézmény, mint a szocializáció másodlagos színtere, kiemelkedő szerepet játszik a tanulók gazdasági és pénzügyi nevelésében, különös tekintettel a hátrányos helyzetű tanulók felzárkóztatásában, illetve azoknál a diákoknál, ahol sérült vagy nem valósult meg a családi pénzügyi szocializáció.

A középiskolai diákok pénzügyi attitűdjének alakulása folyamatos a szakképzés éve alatt, melynek középpontjában a pénzügyi kultúra, a fiatalkori személyiségfejlődés és az identitáskeresés áll.

Pedagógiai munkánk során nem szabad elfeledkezni a pénzügyi és gazdasági nevelés mellett az erkölcsi és családi nevelésről sem, és felhívni a figyelmet a vagyoni javak mellett a lelki gazdagság fontosságára is!

BENCÉNÉ DR. FEKETE ANIKÓ ANDREA PhD egyetemi docens, intézetigazgató-helyettes (MATE Neveléstudományi Intézet, Gyermeknevelés Tanszék, Kaposvár)

Élményalapú tanítás-tanulás a tanítóképzésben

A gyerekek iskolai kudarcainak hátterében gyakran szociokulturális hátrány fedezhető fel, de a tanuláshoz fűződő élmények ösztönzően hatnak a hátrányos helyzetű gyerekek tanulási kedvére. Az iskolai környezetben kell biztosítani számukra a sikerélményt, annak érdekében, hogy öntevékenyen vegyenek részt az ismeretszerzés folyamatában (Gyarmathy 2010). A fent említett nehézségek esetében fokozottan érintettek a cigány és a halmozottan hátrányos helyzetű, de nem cigány családból származó gyerekek. A

szocializáció során nem sajátítják el a tanulás iránti motivációt, a tudást előtérbe állító értékszempontot, valamint a tanulást segítő, könnyítő módszereket (Béres, 2015). Az oktatási intézményekben tanuló gyerekeknek nem korrepetálásra van szükségük, hanem a szociokulturális helyzetükből adódó lemaradásuk okainak feltárására és enyhítésére, társadalmi integrációjuk támogatására. A kezdetben jelentéktelennek tűnő hátrányok, hosszú távon hatalmas kulturális, szociális szakadékot hoznak létre. A leendő pedagógusokat a képzés során fel kell készíteni arra, hogy hatékony módszerekkel tudjanak foglalkozni a nehézségekkel küzdő diákokkal. Bencéné és társai kutatása (2019) igazolta, hogy azok a tanítók, akiknek lehetőségük nyílt a gyakorlatban is foglalkozni hátrányos helyzetű gyerekekkel, érzékenyebben viszonyultak az iskolában felmerülő nehézségekhez. Fontos, hogy arra törekedjünk, hogy a leendő tanítók minél több oktatási intézménybe eljuthassanak, hogy lehetőségük legyen szárnyaikat próbálgatni hátrányos helyzetű gyermekek között is.

Immár hagyománnyá vált már a baranyai iskolák egész napos, nagyszabású versenye, amely 2009 májusában került első alkalommal megrendezésre (Tolnai, 2013). A MATE tanítói évek óta közreműködnek a Maratoni Mindentudó Projekt lebonyolításában, amely a hátrányos helyzetű iskolások kulcskompetenciáinak fejlesztését, a tanulási esélyeinek javítását szolgálja. A pedagógusképzésben tanulók számára lehetőséget biztosít arra, hogy valós helyzetben szerezzenek gyakorlatot hátrányos szociokulturális háttérből érkező gyermekek körében. A projekt olyan területeket helyez előtérbe, mint a művészet, mozgáskultúra, önismeret, kreativitás, melyeknek nem előfeltétele a hagyományos értelemben vett tanulmányi siker, és ez ösztönzően hat a tanulási kudarccokat elszenvedő fiatalokra.

BOLLA ZSOLT doktorandusz (PTE BTK Oktatás és társadalom Neveléstudományi Doktori Iskola, Pécs)

A szülők szabad iskolaválasztása, a múlt és a jelen

A szülők szabad iskolaválasztási jogával 1995 és 2010 között több tanulmány is foglalkozott. Többen (Forray, Berényi, Berkovits, Eröss) a szegregáció erősödéséért, a társadalmi hátránykompenzáció ellehetetlenítéséért felelős tényezőnek tartották. Azóta jelentős változások zajlottak az oktatáspolitikában, aminek következtében mára mindez jóval árnyaltabbá vált.

Elindulva a szocializmus agóniájától, és a rendszerváltás eufóriáján keresztül eljutva napjaink oktatáspolitikájának vizsgálatáig, azt tapasztaljuk, hogy az egymást váltó kormányok oktatással kapcsolatos terveiből és intézkedéseiből mindig hiányzott a konszenzusra törekvés. Nem sikerült ciklusokon átívelő egységes, átgondolt rendszert felépíteni, azt egymásnak átadni, és továbbvinni. Mindig minden átalakult, megváltozott, kivéve egyetlen elemet, ami még 1985-ben került be először a törvénybe, és azóta is jelen van oktatásunkban. Ez pedig a szülők szabad iskolaválasztási joga.

Rajtunk kívül csupán két másik országban létezik a szülőnek e választási lehetősége, mellyel korán, gyermeke hatéves korától élhet.

Az előadás bevezetője a szülők szabad iskolaválasztási jogának kezdetét, annak történetét ismerteti, 2010-ig elsősorban Berényi Eszter, Berkovits Balázs és Eröss Gábor

művei alapján. Az előadás következő része e jog bevezetésének iskolarendszerre gyakorolt hatására helyezi a hangsúlyt. Milyen szerepet játszott a szabad iskolaválasztás az iskolai esélykülönbségek növekedésében, a szegregált iskolák, osztályok kialakulásában. Ezt követően az elmúlt időszakban történt alapvető változásokat vesszük számba. A 2011. évi köznevelési törvény bevezetését, az elmúlt 13 év oktatáspolitikai változásait figyelembe véve javult-e a korábbi helyzet, jelenthet-e akár előnyt is az iskolák, és ezen keresztül a gyerekek, szülők számára a szabad iskolaválasztás ma is fennálló rendszere?

Az előadás célja, hogy napjainkig végigkövesse a szülők szabad iskolaválasztási jogának alakulását, feltárja annak hátrányait. Ugyanakkor vizsgálja lehetséges előnyeit, melyek hasznosak lehetnek az intézmények, intézményvezetők beiskolázási koncepcióinak kialakításához, a megváltozott iskolarendszeri körülmények ismeretében.

BÖRGÖNDI VIKTÓRIA ének-zene mesterpedagógus, mentor (Pilinszky János Általános Iskola, Balatonkenese)

ÉNEKKÉPTAN: ének képesség tanítása. Az ének-zene tanár új dimenzióba kerül

A köztudatban sokan úgy vélik, hogy az ember énekhanga vagy spontán kialakul, vagy született zenei antitalentum.

Harminc éves tanítási tapasztalatom során megfigyeltem, hogy a hamisan éneklő gyerekek éneklési hibái tulajdonképpen hasonlítanak egymásra. A típushibák beazonosítása és azok „orvoslása” során felismertem, hogy az éneklési képesség egy természetes fejlődési folyamat. Rájöttem, hogy „a saját hangkövető GPS-ünk” pontos működtetése nélkül nem lehet tökéletes a hallásértelmezésünk és hallásgondolkodásunk sem. Hiába veszik át a „kütyük” a memóriánk jelentős szerepét, mi akkor is mindig a „belső beszédünkkel” gondolkodunk.

Levélíráskor, szövegolvasáskor a szavakat magunkban a belső hallásunkkal visszhangozva mondjuk ki, amikor azokat értelmezzük. A kívülről hallott szavakat pedig úgy memorizáljuk, hogy gondolatban a belső gondolkodó-hallásunkkal ismételtén kimondjuk. Ugyanezen a gondolkodási csatornán járunk, amikor a belső gondolatainkat „kívül kimondjuk”, és ezáltal a külső hallásunkon kapunk megerősítést.

Énekléskor is éppen így két fület használunk, egy külsőt és egy belsőt. Hallásfeldolgozásunk úgy működik, akárcsak egy visszapillantó tükör, azaz „visszahalló tükör”. A külső és a belső hallásunk folyamatos együttműködésében tanulunk meg egyensúlyozni a dallam útvonalán. Így a tonalitásérzék ebben az egyensúlyozásban alakul ki és olyan, akárcsak egy zenei iránytű. Tehát a tiszta hangú éneklés is ugyanabban a hallás-feldolgozási folyamatban jön létre, akárcsak a beszédkompetenciák. Ebben a folyamatos önreflexióban vagyunk csak képesek pontosan irányítani a hangmozgásunkat. Ezért mindig az agy „hallás-gondolkodása irányítja az énekhangot”, a „fül-radarok” összesített hallásészlelései, hallásértelmezései szerint.

Az ének-zene tanítás sikere a tonalitásérzék kialakításán múlik, amely a belső- és külső hallás készségi szintű együttműködésében, szinkron működésében születik meg.

Ez az automatikusan oda-vissza működés annál gördülékenyebben működik, minél pontosabb „hallásfeldolgozási képességgel” rendelkezünk. A hallásműködésünk teljesítő

képessége a hallásalapú információk, szavak és gondolatok áramlási sebességét határozza meg. Így kerül új dimenzióba az énekoktatás, mert az éneklési képesség kialakítása döntő a beszédkompetenciák működésében, lényegében a tanulás eredményességében.

BUROM KATALIN mesteroktató (Eszterházi Károly Katolikus Egyetem Pedagógiai Kar, Gyógypedagógiai Intézet, Neveléstudományi Doktori Iskola) – **DR. RÉVÉSZ KISZELA KINGA** PhD adjunktus (Eszterházy Károly Katolikus Egyetem Gyógypedagógiai Intézet Pszichopedagógia és Logopédia Tanszék, Eger)

Az egyéb pszichés fejlődési zavarokat mutató gyerekek végrehajtó képességeinek vizsgálati lehetőségei

Az egyéb pszichés fejlődési zavar fogalmát a köznevelési törvény határozza meg (Nkt. 4.§ (25)), amely szerint ebbe a kategóriába tartoznak azok a sajátos nevelési igényű gyermekek, tanulók, akik súlyos tanulási, figyelem- vagy magatartásszabályozási zavarral küzdenek. (Köznevelési tv 2011.) A KSH adatai alapján a súlyos tanulási zavarral küzdő gyermekek száma évről-évre növekszik (ww.ksh.hu). A figyelemzavar a 2012/2013-as évben jelenik meg először diagnosztikus kategóriaként. Itt is megfigyelhető az esetszám emelkedése, de sokkal kisebb mértékű és hasonló tendenciát mutat a magatartásszabályozási zavar is.

A súlyos figyelem- és magatartásszabályozási zavarral és a tanulási zavarral küzdők nagyon gyakran komorbiditást mutatnak, mivel neurológiai alapjaik nagyon hasonlóak. (Gyarmati 2008). A diagnózisalkotásban nehézséget jelent, hogy a figyelem- és magatartásszabályozási problémákat igen nehéz kétszemélyes vizsgálati helyzetben megfigyelni. Osztálytermi környezetben teljesen más viselkedési mintázatot, figyelemkoncentrációt mutatnak az egyéb pszichés fejlődési zavarral küzdő gyermekek. Az együttnevelésben részt vevő pedagógusok számára jelentős többletfeladat a sajátos nevelési igényű gyermekek ellátása. Az egyéb pszichés fejlődési zavart mutató gyermekek nagy része az integrált oktatás keretein belül tanul. A sajátos nevelési igény meghatározásához nagyon fontos az együttnevelés erősségeinek és nehézségeinek megismerése. Ugyanilyen hangsúlyos, hogy a diagnózis megalkotása előtt képet kapjunk az otthoni tanulás körülményeiről, a tanulásba fektetett energia mértékéről. Az előadásban azt szeretném bemutatni, hogy milyen szülői és tanári kérdőívek segítik a szakértői bizottságok és a többségi pedagógusok munkáját abban, hogy a diagnózisalkotáson túl a képességeket és nehézségeket pontosan meghatározzuk a sikeres integrálás jegyében.

CHIRA CSONGOR tudományos segédmunkatárs (Rendszerváltás Történetét Kutató Intézet és Levéltár)

A RETÖRKI kronológia online adatbázisának használata

Az előadás a rendszerváltás mérföldköveit járja körül a kultúra és az oktatás területén, bemutatja a A RETÖRKI kronológia előnyei a tanítási-tanulási folyamatokban, illetve a

kronológia használata során megvalósítható célokat, célrendszereket. Kitér a digitális kompetencia fejlesztésének lehetőségeire a NAT 2020 – történelem – ismeretszerzés és forráshasználat tartalmak mentén.

CZEMMEL ANTÓNIA doktorandusz (Eszterházy Károly Katolikus Egyetem Neveléstudományi Doktori Iskola, Eger)

A nemzetnevelő kodályi írások egy memorandum tükrében

Kutatásunk a hazai zenei nevelés és tehetségmentés történetének memorandumát kívánja bemutatni Kodály Zoltán zenepedagógiai írásaira támaszkodva. Erre azért is van szükség, hogy így teljesebb képet kapjunk a „Magyar Állami Énekiskola” intézményesülési történetének fontosságáról, egy eszme iránti mély elhivatottságáról. Tarhos volt az az intézmény, mely egyedülként indította útjának a kodályi koncepciót és vállalkozott ezen koncepció módszertani adaptálására: az „ügynevezett népi kultúra talaján szerkesztett zenei tanterve, Kodály közelsége...” (Gulyás 1988: 20)

Magyarországon az 1945-ös eseményekkel lezáruló és elinduló folyamatok vegyes megítélés alá kerülnek, elsősorban ami a művelődési élet, valamint a nevelésügy alakulását illeti. Sík Sándor a Demokrácia és nevelés című könyv előszavában a következőképpen fogalmaz: „[...] új korszak kezdődik. Új kort csak új emberek teremthetnek. Minden azon fordul, tudunk-e tisztább, egészségesebb szellemű – tegyük hozzá magyarabb szellemű – társadalmat nevelni.” (Sík 1945: 3) 1945 után felértékelődik az oktatás szerepe: átértékelődött az iskolának a szerepe ismét, fontos célként fogalmazódott meg a vidék elmaradottságának az analfabetizmusnak felszámolása, az iskolai életen kívüli népművelés szellemisége is. Nagy felelősség hárult az akkori nevelőkre: remény az új, a jobb jövő megépítésére, a mindenki számára elérhető tanulás, művelődés általi igény az új magyar kultúra megteremtésére. Ehhez lelkes, tenni akaró „építőmunkásokra” volt szükség, akik kitartó, elszánt tenni akarással szerettek volna tudást átadni az elmaradott falvakban és tanyavilágban is.

A magyar zenei élet nagyhatású gondolkodója, Kodály Zoltán 1945-ig megjelent zenepedagógiai munkái alkalmat nyújtanak arra, hogy írásait pedagógiai cézzal vizsgáljuk meg a Gulyás György által benyújtott memorandumban, amit összehasonító illetve elemző módszereket alkalmazva, igyekeztünk a korábbi kutatásokhoz (Mészáros 1982, 1989, 1992) kötni illetve azokat tovább gondolni. Kutatásunk során az intézményben folyó munkát újra értelmeztük, hiszen iskolatörténeti jelentősége már eddig is ismert volt (Csende 1976; Gulyás, 1988), de neveléstörténeti jelentőségével még nem foglalkoztak. Éppen ezért olyan fogalmak szemszögéből vizsgáltuk az intézményt, mint azt életreform és reformpedagógiai törekvések vagy a népi gondolat. A memorandum szövege a nemzetnevelő kodályi írásokra támaszkodva mélyebb pedagógiai tartalom feltárására és bemutatására törekszik.

CSATÓ ANITA tanársegéd (Eszterházy Károly Katolikus Egyetem, Magyar Nyelvészeti Tanszék, Eger)

A kreatívírás-gyakorlatok szerepe a tanulók szövegértési és szövegalkotási készségeinek fejlesztésében

A pedagógiai gyakorlat számára újra és újra felmerülő kérdést jelent, hogy elég hatékony-e napjaink iskolájában a diákok szövegértési, szövegalkotási készségeinek támogatása. Nem véletlenül fordítanak nagy figyelmet kutatók, valamint az iskolai praxis is a jelenség vizsgálatára, hiszen a szövegértési- és szövegalkotási kompetencia olyan tantárgyakon átívelő készség, mely nagyban meghatározza a diákok tanulmányi eredményét, így fejlesztése nemcsak a magyar nyelv és irodalom oktatás számára jelent fontos célkitűzést. Napjaink gyors változó világában, ahol a diákok olvasási és szövegalkotási szokásaik – jórészt a digitális technológia és az online tér nagyfokú előtérbe helyeződésével – átalakulóban vannak, fontos megvizsgálnunk azt, hogy milyen lehetőségek állnak rendelkezésünkre, ha élményszerűen szeretnénk támogatni e kompetenciaterületek gyarapodását.

A fejlesztés szempontjából az egyik legfontosabb kérdés annak újragondolása, hogy hogyan, milyen módszerekkel ébreszthető fel a tanulók tényleges aktivitása, ami a sikeres tanulás egyik alappillére. Ezért tanulmányomban mind tanuláselméleti, mind módszertani szempontból vizsgálom, hogyan járulhat hozzá az iskolai praxis a tanulói aktivitásra építő kreatív írás feladatok segítségével diákok szövegértési, szövegalkotási kompetenciájának fejlődéséhez. A tanulói aktivitásra építő módszerek közül a kreatívírás-gyakorlatoknak kiemelt jelentőséget tulajdoníthatunk mind a szövegértési, mind a szövegalkotási kompetencia fejlesztése során, hiszen a hangsúly a szövegalkotás – és arról leválaszthatatlanul egyben a szövegértés – változatos módszerekkel, témákkal, munkaformákkal történő támogatására helyeződik. Továbbá e gyakorlatok kiválóan alkalmasak arra, hogy a diákok mind a hagyományos, mind a digitális, online tanulási környezetben is aktívan, előzetes ismereteik, személyes élményviláguk bevonásával, élményszerűen fejlesszék szövegértési és szövegalkotási készségeiket, melyek támogatása napjaink iskolájának egyik fontos feladata.

DARÁZS BOGLÁRKA CSENGE német nemzetiségi óvodapedagógus (Aranyhegyi Óvoda, Esztergom)

„Kiscsibéim” élményprojekt. Személyes tapasztalatszerzésen alapuló állatorientált ismeretbővítés óvodásokkal

Személyes kisgyermekkorai élményeim közé tartozik, hogy családommal minden évben keltettünk és tartottunk baromfikat, így nekem ez a természetes folyamat a mindennapos életem része volt. Óvodapedagógusként tapasztaltam, egy-egy tematikus hét keretében, hogy a gyermekeknek ebben a témakörben az ismerete, tudása nagyon hiányos, személyes tapasztalatokkal gyakorlatilag csak néhányan rendelkeznek. Az észrevételemet követően fogalmazódott meg bennem, hogy megvalósítsam ezt a projektet, amely keretében a gyermekeknek lehetőséget biztosítok a baromfikkal való ismerkedésre, megfigyelésükre és fejlődésük követésére. A háztáji állatok közül ezek

tartása a legoptimálisabb városi körülmények között, ezért választottam fűrj és tyúk keltetését, illetve nevelését.

Célom a gyermekek élménygazdag ismeretanyagának bővítése, amely a gyakorlati megvalósítás keretein belül folyik. Eddig a projekt a fűrj- és tyúktojás keltetőbe való behelyezésétől, azok heti megfigyelésén keresztül, a kikelés pillanatának megélésén túl a fejlődésük végigkíséréséig és a tojásrakás idejéig tartott.

A csoportomba járó vegyes életkorú gyerekek ismereteinek feltérképezése céljából egy általam készített feladatlapot töltöttek ki még a projekt megkezdése előtt, valamint két másik kontrollcsoportot is felkértem erre a feladatra, akiknek a folyamatos ismeretszerzés és megfigyelés lehetősége nem volt elérhető. Majd 5 hónappal később a csoportom több személyes látogatás után ismét kitöltötte ugyanezeket a feladatlapokat, éppen úgy, mint a kontrollcsoport gyermekei, akik személyes tapasztalattal nem rendelkeztek.

A projekt megvalósulása annak köszönhető, hogy a helyszín az óvodától mindössze nyolc perc séta, így könnyen megközelíthető. Időjárás függvényében bármikor látogatást tudunk tenni, mivel a családi házunkba megyünk. Mindezek mellett az óvodásaim és szülei, valamint a csoportban dolgozó kolléganőim is nagy segítségemre vannak a megvalósításban: rugalmasak, nyitottak és tevékenyen segítettek a gyermekek számára higiénikus, akadálymentes, biztonságos környezet megteremtésében.

A projekt másodlagos célja, a gyermekek kézzelfogható ismeretszerzésének elősegítése után, hogy hosszútávon megfigyelhessem a személyes tapasztalatszerzés fontosságát, és felhívjam a figyelmet a gyermekek számára elengedhetetlen élményszerzés szükségességére. A projekt folytatása, kutatás keretén belül még folyamatban van, melyről a későbbiekben tudok beszámolni.

DOBÓNÉ DR. TARAI ÉVA PhD kémiatanár, kutatótanár (Berzsenyi Dániel Gimnázium, Budapest)

„Hozott anyagból” – Az előzetes tudás megléte vagy hiánya kémia tantárgyból középiskolába lépő diákok esetében

A Covid okozta pandémia rendkívüli nehézségek elé állította a közoktatást. A digitális oktatás minden szereplő számára nagy kihívást jelentett, még akkor is, ha legalább a tárgyi feltételek tekintetében felkészült iskolára vagy diákra, családra gondolunk. A megfelelő módszertani felkészültség ez esetben is fájóan sok esetben hiányzott mindkét oldalról.

Ilyen hosszú iskolabezárásokra csak háborúk és természeti katasztrófák miatt kerül sor. A hosszútávú hatásokat vizsgálva *Andrabi és mtsai (2020)* arra a megállapításra jutottak, hogy a bezárásokat elszennvedő diákok olyan tanulási veszteséget halmoznak fel, ami akár évtizedek múlva is negatívan befolyásolja a munkaerőpiaci esélyeiket. A McKinsey intézet kutatásai szerint (2022. 01. 31.) a világ diákjai nyolchónapnyi lemaradásban vannak a pandémia nélküli szinthez képest. *Molnár és mtsai. (2020)* hazánkban négy-hat hónapra teszik ezt az értéket.

Ezek után egy kémiatanárban jogosan vetődik fel a kérdés, hogy érzékelhető-e ez a tudásbeli kiesés a kémiatananyagot illetően, ráadásul úgy, hogy az online oktatás miatti lemaradás az égető szaktanárihiánnyal is párosul, különösen az általános iskolákban.

A 2022. szeptember 1-én középiskolai tanulmányait megkezdő korosztály azért különleges a kémiatanítás szempontjából, mert úgy ismerkedett a kémia tantárggyal, ezzel a kísérleteken alapuló tudománnyal, hogy az azt megelőző két évben a kémiaóráik zöme online térben zajlott.

Vizsgálataimban arra voltam kíváncsi, hogy a különböző tagozatokra jelentkező diákok előzetes kémiatudásában megfigyelhető-e valamilyen különbség és hogy a kémiatagozatra jelentkezők esetében mennyire befolyásolja a teszten elért eredményt a vélhetően erősebb motiváció. A vizsgálati mintát egy fővárosi gimnázium kilencedikes évfolyama (100 tanuló) szolgáltatta.

Arra a kérdésre is szerettem volna választ kapni, hogy a látott- vagy elvégzett kísérletek száma, valamint a szaktanár jelenléte vagy hiánya befolyásolta-e a tantárgyi ismeretek elsajátítását és megértését vagy összefüggésbe hozható-e a tévképzetek megjelenésével, típusaival és számával.

A vizsgálatokat egy évvel később, 2023 szeptemberében az új belépő évfolyammal (117 tanuló) is elvégeztem és összehasonlításokat tettem a két mérés eredményei között.

Előadásomban ezekről a tapasztalatokról fogok beszámolni.

DOBRÓNÉ DR. TÓTH MÁRTA PhD főiskolai tanár, mikrobiológus (Nyíregyházi Egyetem)

– **TAMÁS ISTVÁN GERGŐ** biológia-testnevelés szakos tanár

Energiaital fogyasztási szokások és az iskolai prevenció kapcsolata

Az utóbbi években jelentősen megnövekedett az alkoholmentes, frissítő hatású italok fogyasztása sajnos nem csak a fiatal felnőtteknél, hanem a gyerekek esetében is. A gyártók olyan íz világgal fejlesztik a termékeket, amelyek még több fogyasztót, köztük gyermekkorú vásárlókat is csalogatnak. Az energiafogyasztás és az abból eredő egészségkárosító hatás ismertetésének szerepe a diákok körében egyre inkább felértékelődött. A kérdőívet a Google Űrlap szolgáltatás segítségével készítettük el, és online kérdőív formájában került kiküldésre kisvárdai, nyíregyházi és budapesti középiskolások körében. A kitöltők száma 582 fő volt. A kvantitatív kutatást összefoglalva elmondható, hogy a válaszadók 9%-a napi és 26%-a heti rendszeres fogyasztónak tarja magát. Megállapítható, hogy az életkor előrehaladtával változik az egyének ítéző képessége, ezért csökken a fogyasztási gyakoriság, ugyanakkor szignifikáns különbség mutatkozott a fiúk és lányok fogyasztási gyakoriságában. A vizsgálat kimutatta, hogy a fiúk gyakrabban fogyasztanak energiaitalt, mint a lányok. Feltételeztük, hogy a gyakrabban testmozgást végzők károsabbnak ítélik meg a stimulánst, viszont ez az állítás nem igazolódott be, ugyanis hasonlóan károsan ítélik meg a nem sportoló fiatalok, mint sportoló társaik. A kvantitatív kutatásból kiderül az is hogy a megkérdezettek leggyakrabban a fáradtság leküzdése miatt a tanulás mellett (43,%) fogyasztanak energiaitalt, de sokan az íze miatt is választják (71,96%). Összességében megállapítható, hogy az iskoláskorúakat közvetlenül veszélyezteti az energiaital, mivel a hibás megítélése miatt hajlamosak lehetnek a túlfogyasztására, ezért biológia és kémia tanárok számára kidolgoztunk egy iskolai prevenció előadást és javasoljuk annak bevezetését az energiaital fogyasztás csökkentése érdekében.

DRÁVICZKI SÁNDOR PhD főiskolai tanár (Nyíregyházi Egyetem)

A Kálvineum Nyíregyházi Református Tanítónőképző tanulóinak több szempontú vizsgálata 1928-1957 között

A tanulmányban a Kálvineum Nyíregyházi Református Tanítónőképző személyi tényezőit /tanulók/ szeretném vizsgálat alá vonni 1928 és 1957 között.

A tanulmány elején a Kálvineum Nyíregyházi Református Tanítónőképző kialakulását, a képzésben bekövetkezett szervezeti változásokat vizsgálom.

Ezt követően a tanulók elemzését tárom az olvasó elé.

A tanulók vizsgálatánál a beiratkozott, képesítést szerettek számát mutatom be. A különböző időszakokban a minisztérium az osztályonkénti tanulók számát próbálta befolyásolni a túlképzés miatt. Az intézet ezzel kapcsolatos fellépését tárom fel. Elemzésre kerül a lemorzsolódás mértéke, nagysága. A tanulmányban próbálom feltárni a lemorzsolódás okait, tényezőit, illetve a tanárok küzdelmét a lemorzsolódás ellen. Ezt követően a tanulók vallási megoszlását elemzem 1928 és 1948 között (a tanulók vallási megoszlását a statisztikák 1948-ig jelölik). A tanulmányban kitérek a tanulók szociális származására, vizsgálva a szülők foglalkozás szerinti megoszlását. 1928 és 1948 közötti időszakban megvizsgálom az iskola székhelyének szülő társadalmát, feltérképezem a befolyásos szülőcsoportok körvonalait. Majd ezt követően a tanulók lakóhely szerinti megoszlását, a képző beiskolázási területét mutatom be. Kitérek az anyanyelv szerinti megoszlásra, a tanulók előtanulmányára. A dolgozat végén a tanulók felvételi eljárását vizsgálom az intézetben.

ECK JÚLIA PhD egyetemi adjunktus (Pázmány Péter Katolikus Egyetem Bölcsész- és Társadalomtudományi Kar, Vitéz János Tanárképző Központ, Budapest) – **KAPOSÍ JÓZSEF** PhD habil. egyetemi docens (Pázmány Péter Katolikus Egyetem Bölcsész- és Társadalomtudományi Kar, Vitéz János Tanárképző Központ, Budapest) – **KÖRÖMI GÁBOR** egyetemi tanársegéd (Pázmány Péter Katolikus Egyetem Bölcsész- és Társadalomtudományi Kar, Vitéz János Tanárképző Központ, Budapest)

Partnerközpontú szemlélet és gyakorlat érvényesítése a dráma- és színházismeret tanári szak működésében

Az előadás a Pázmány Péter egyetemen 2020-ban elindult dráma és színházismeret tanárképzés megindításának elméleti hátterét, szakmai feltételeit, szervezeti kereteit és a képzés pedagógia jellemzőit foglalja össze. Az elemzés fókuszja a drámapedagógia elméleti kereteiből is következő partnerközpontú szemlélet jellemzőinek beazonosítása (pl. oktatók-hallgatók együttműködése, csoportos tanulás, közös jövőkép kialakítása), és a „hallgatók hangjának” megismerése és gyakorlati érvényesülésük. Az előadás számba veszi a képzés eddigi szakmai, tudományos eredményeit, az egyetemen belüli és külső a kapcsolatrendszer alakulását, és a hallgatók szakmai és tudományos tevékenységének támogatását. Kérdőíves felmérési adatok felhasználásával bemutatja a hallgatói minta jellegzetességeit, középiskolai előképzettségük mintázatát, képzési motivációjukat, hallgatói munkájukat befolyásoló szociális hátterüket. Hangsúlyosan kitér a hallgatói

elvárások és visszajelzések kezelésére, a képzési program folyamatos montírozásába való bevonásukra, valamint pályaidentitásuk alakulásának jellemzőire.

ENGEL ENIKŐ PhD tanár, kutató (Feszty Árpád Általános Iskola, Komárom)

A történelemtantervek módszertani változásai 1918 és 1938 között Csehszlovákiában

Csehszlovákiában a két világháború közti időszakban többször változtak a történelemtantervek minden iskolatípusban. Az első tantervek nagyon rövid kerettantervek voltak, amelyek csak a felsorolt megtanítandó témákat tartalmazták. A történelemtantervek legnagyobb részben a csehek és szlovákok történetével foglalkoztak, a kisebbségek saját népük történetéről mindössze annyit és olyan szemléletben tanulhattak, amelyek az engedélyezett tankönyvekben előfordultak. Az összes magyar iskola, beleértve a felekezeti iskolák tanítóit is, az államtól kiadott és közös használatra elrendelt tanterv szerint taníthattak.

A 1920-as évek különböző iskolatípusoknak szóló történelemtantervei ugyanazokat a célkitűzéseket fogalmazták meg. Ezek a célok mindössze a kognitív képességek szintjén fogalmazódtak meg. Ez azt jelentette, hogy leginkább tárgyi tudást vártak el a tanulóktól (tények, adatok ismeretét), semmilyen képesség fejlesztését nem tűzték ki célul. A húszas évek tanterveihez képest a 30-as években sokrétűbb célokat fogalmaztak meg. Már nem csak a tárgyi ismeretek voltak fontosak, hanem a diákok lelkivilágára és a tanítási módszerekre is nagyobb hangsúlyt fektettek.

A húszas és a harmincas évek tantervei között tartalom tekintetében nem sok különbség akadt, inkább csak módszertani fejlődés mutatható ki, és a célkitűzések változtak meg. A diákok érdeklődésének felkeltése és az aktív részvételük a tanítási órákon fontos újjáértékelésnek számítottak, amellyel a frontális tananyagátadás elavult módszerét próbálták kiegészíteni és a módszertant korszerűsíteni. Törekvések indultak, hogy a vasfegyelm helyett a tevékeny óra domináljon, amely során nem a teljes síri csend, inkább a tevékeny tanuló a fontos.

A harmincas évekre pedagógia és módszertan fejlődésének következtében egyre több cikk jelent meg a pedagógiai folyóiratokban azzal kapcsolatban, hogy a diákok érdeklődésének a felkeltése sokkal fontosabb a száraz ismeretek megtanításánál.

FENYŐ IMRE PhD egyetemi docens (Debreceni Egyetem Gyermeknevelési és Gyógypedagógiai Kar, Hajdúböszörmény)

Az affordancia-elmélet mint értelmezési keret a gyermekjogi kutatás eredményeinek elemzéséhez

Előadásunkban egy folyamatban levő kutatás eredményeinek kialakulási folyamatába kívánunk bepillantást nyújtani, amikor felvázoljuk, hogy gyermeki jogokkal kapcsolatos kutatásunk (Canning et al. 2022) kutatási eredményeinek értelmezéséhez miért éppen az ökológiai pszichológiát, illetve pontosabban az affordancia-elméletet választottuk ki. A rendelkezésre álló keretek nem tennék lehetővé, hogy empirikus eredményeink részletes ismertetésére kitérjünk, ezért csak annyiban teszünk utalásokat kutatásunk gyakorlati

vonatkozásaira, amennyiben ezek lényegesek a kutatást megalapozó elméleti kerettel kapcsolatos döntéseink megértéséhez.

Át kívánjuk tekinteni ezzel szemben a gyermeki jogokkal kapcsolatos kutatások általános sajátosságait, majd felvázoljuk az affordancia-elmélet használatában rejlő előnyöket, végül vázlatosan felmutatjuk gyermeki jogi kutatásunk illeszkedését a választott elméleti értelmezési kerethez.

Eddigi tapasztalataink azt mutatják, hogy ebben az értelmezési keretben két vonatkozásban is eredményeket tudunk elérni. Egyrészt rá tudunk mutatni a gyermekjogi kutatásunk által összegyűjtött empirikus adataink alapján azokra a lényeges koncepciókra, melyek a gyermekjogi elveket elismerő pedagógiai környezetek számára meghatározó jelentőségűek (mint például a Környezet, az Önkifejezés, az Autonómia gyermekjogi értelmére). Ugyanakkor képesek vagyunk rávilágítani a gyermekjogi szempontból érvényes és értékekkel telített pedagógiai életvilágok dinamizmusára is, azokra a folyamatokra, melyek a környezet és az egyén közötti aktivitásán alapulva eredményeznek a mindennapi gyakorlat számára jelentésteli kereteket. Azt reméljük, kutatásunkkal valóban képesek vagyunk hozzájárulni a gyermekjogok működésével kapcsolatos tudatosság növeléséhez.

Előadásunk korábbi empirikus kutatási anyagunkon alapul, adatbázisunk bizonyos elemeit be is mutatjuk, illetve elemzésünket hermeneutika-interpretatív módszertani elemek felhasználásával készítettük el.

FENYŐDI ANDREA tanársegéd, doktorandusz (Eötvös Loránd Tudományegyetem Tanító- és Óvóképző Kar, Eszterházy Károly Katolikus Egyetem Neveléstudományi Doktori Iskola ***Módszertani változatosság az etikát tanító pedagógusok gyakorlatában***

Az etika – korábban erkölcsstan – tantárgyat tíz éve vezették be a magyar közoktatásba. A 2012. évi kerettantervben kialakított tantárgyi koncepció változatos módszertan alkalmazását javasolja, amelyben a pedagógus facilitátori kísérete mellett a tanulók aktív részvételével dolgozzák fel a témákat. A koncepció központi gondolata az, hogy a tanulók egyéni tapasztalatainak, nézeteinek, véleményeinek, valamint érdeklődésének fontos szerepe van e tantárgy tanításában, ezért a tananyag, a tanulásszervezés módjai és a pedagógus szerepe is rugalmasan kezelhetők. A tantárgy bevezetését azonban nem előzte meg széles körű szakmai felkészítés, jelenleg is 60 órás tanfolyammal és tanítói diplomával tanítható, a felkészülésben nagy szerepe lehet az önképzésnek és a praxisból származó tudásnak.

Kutatásunk kérdése az volt, vajon milyen osztálytermi, módszertani gyakorlatot alakítottak ki mára az 1-8. általános iskolai évfolyamon etikát tanító pedagógusok. Mely módszereket, milyen tanulásszervezési gyakorlatot alkalmaznak? A kutatás adatait saját szerkesztésű kérdőívben zárt kérdésekkel (N=513) és félig strukturált interjúval (N=22) vettük fel 2022 és 2023 folyamán. A kérdőív kvantitatív adatait leíró statisztikai eljárásokkal és faktoranalízissel vizsgáltuk, SPSS program segítségével. Kapcsolatvizsgálatot a pedagógus képzettsége, szakmai tapasztalatának ideje és az általa tanított évfolyamok változóival végeztünk. A kvalitatív adatok az egyes módszerek használatának vagy elutasításának okaira is rávilágítanak, valamint arra, hogyan

illeszkednek a módszerek az órai tanulásszervezésbe. Az adatfeldolgozásban ATLAS.ti programot alkalmaztunk.

Az eredmények azt mutatják, hogy az etikát tanító pedagógusok széles módszertani palettát ismernek és alkalmaznak, leggyakrabban az interaktív, tanulókat bevonó és kreatív módszereket választják. A tanulásszervezési szempontokat a tanulóközpontú megközelítés jellemzi, elsősorban a rugalmasság és a tanuló véleményének és igényeinek figyelembevételén alapul.

A vizsgálat a kutató az Eszterházy Károly Katolikus Egyetem Neveléstudományi Doktori Iskola programjának keretében végzett PhD-kutatásának része.

FÜLÖP ZSOLT PhD egyetemi adjunktus (Károli Gáspár Református Egyetem Pedagógiai Kar, Nagykőrös)

A logikai implikáció és ekvivalencia műveletek értelmezésének vizsgálata a pedagógusképzésben részt vevő hallgatók esetében

A formális logikai gondolkodás vizsgálata a pedagógusképzésben résztvevő hallgatók esetében nagyon időszerű. Az előadáson bemutatott empirikus kutatási eredmények a matematikai logika részét képező implikáció és ekvivalencia műveletével kapcsolatosak. Az ismertetésre szánt kutatási eredmények szervesen kapcsolódnak a konjunkció és diszjunkció műveletével kapcsolatban végzett eddigi kutatásainkhoz. A kutatásban 83 elsőéves hallgató vett részt, akiknek a formális logikai gondolkodásmódját vizsgáltuk. A mérés során minden hallgató egy feladatlapot kapott, amelyen öt állítás szerepelt a logikai implikáció és ekvivalencia témakörével kapcsolatban. Ezek között három darab kétváltozós és két darab háromváltozós kijelentés szerepelt, a kétváltozós kijelentések esetében négy, illetve a háromváltozós kijelentés esetében nyolc válaszlehetőséggel. A hallgatók feladata a kijelentések szerkezetének elemzése és a helyes válaszlehetőségek megjelölése volt. Az eredmények elemzése során egy rendszerező összefoglalás szerepel az összes általunk vizsgált logikai műveletre vonatkozóan. A leggyakrabban előforduló típusok között a redukciót és a homogenizációt említhetjük. A hallgatók számára az implikáció műveletének értelmezése bizonyult a legbonyolultabbnak, ennek egyik forrása a matematikai logika, illetve a metanyelvi kommunikáció szabályrendszere közötti különbségekben keresendő. Bővebben a matematikai logikában az implikáció hamis előtagja nem implikál semmiféle korlátozást az utótagra, a metanyelvi kommunikációban viszont hamis logikai értékkel rendelkező utótagot feltételez. Így a metanyelvi implikáció nagyon közelít a matematikai logikában szereplő ekvivalencia művelet irányába, ami az összetett kijelentések elemzése során a hallgatóknak is gondot okozott. Ebből is következik, hogy a nyelvi és grammatikai szabályok nem elegendőek a logikailag helyes válaszlehetőségek megtalálásához, tehát szükséges az, hogy a hallgatók rendelkezzenek a matematikai logika szabályrendszerének ismeretével. Javaslatunk között szerepel a hallgatók logikai ismeretének és a matematika szigorú szabályrendszerében való jártasságának fejlesztése. Az előadásban szereplő eredményeinket további kutatásokkal szándékozunk kibővíteni, ahol a hallgatók logikai képességeit más logikai műveletekkel kapcsolatos köznyelvi mondatok esetében is tanulmányoznánk. Továbbá jelen

megfigyeléseink hasznos támpontot jelentenek a matematikai logikával kapcsolatos egyetemi tananyagok tervezésében is.

GOMBOCZ ORSOLYA PhD egyetemi docens (Pázmány Péter Katolikus Egyetem Bölcsész- és Társadalomtudományi Kar, Vitéz János Tanárképző Központ, Budapest)

A család mint támasz tanárszakos hallgatók élményeiben

A jól működő, szeretetteljes család kedvez a benne felnövekvő gyermeknek, fiatalnak: talán sehol máshol nincs lehetősége megkapni azt az önzetlen szeretetet, támogatást, melyet a család tud nyújtani. Előadásunk bemutatja a Pázmány Péter Katolikus Egyetem első éves bölcsész tanárszakos hallgatói tapasztalatát bemutassa: miként élte meg a fiatal tanárjelölt a családi támogatást eddigi életében. Korábbi tanulmányunk (Gombocz 2022), melyben azt vizsgáltuk, hogy a Pázmányos tanár szakos hallgatókat kik és hogyan támogatták a pályaválasztásban érintette ezt a kérdést is. Ez kellte fel érdeklődésünket: hogy érzi, érezte az egyetemi tanulmányait frissen megkezdő fiatal, kap-e, kapott-e kellő támogatást, odafigyelést a családban. Van-e kitüntetett terepe ennek a támogatásnak, van-e a családban ezen a téren különösen nagy feladatot vállaló szereplő? Mi jellemzi hallgatóinkat ebből a szempontból, átélhető-e számukra a támogató családi közeg, és ha igen, mely területen a leginkább? Meggyőződésünk szerint az egyetemi tanulmányok elvégzését is előnyösen befolyásolja a családi támogatás: a mindennapi erőpróba lelki terheit családtaggal megosztani tudó, az anyagi támogatásban részesülő, a jó szót, biztatást, tanácsot, elismerést kapó hallgató egész biztos nagyobb eséllyel végzi el az egyetemet, szerez diplomát, mint aki mindebben nem, vagy csak ritkán részesül. Amennyiben ez a támogatás nem kellően erős, vagy hiányzik, az negatívan befolyásolhatja az egyetemi tanulmányok befejezését. Célunk, hogy lehetőségeinkhez mérten feltárjuk, milyen családi támogatásban részesülnek hallgatóink, és az ezen a téren szükségét szenvedők a lehető legszélesebb körű támogatás kínálatából választhassanak. Előadásunk a családra vonatkozó szakirodalmi tájékozódást követően egy vizsgálatot mutat be, melyet 2023 szeptemberében első éves bölcsész tanárszakos hallgatóink közel felének bevonásával végeztünk. A vizsgálat a hallgatók írásban, illetve szóban történő kikérdezésére alapul.

HABOS DOROTTYA doktorandusz (Eszterházy Károly Katolikus Egyetem Neveléstudományi Doktori Iskola; óraadó oktató, Pázmány Péter Katolikus Egyetem Bölcsész- és Társadalomtudományi Kar, Kommunikáció- és Médiatudományi Intézet Budapest)

Hibrid oktatásban tartott online irodalomórák tanulói szemmel

Egy budapesti középiskola arra vállalkozott, hogy megfelelő előkészítést követően kísérleti jelleggel a 2022/23-as tanévben 10. évfolyamtól felmenő rendszerben hibrid oktatást vezet be. A megvalósítás nem történt meg, azonban az előkészítési szakasz részeként a már korábban vizsgált évfolyam egy kiválasztott osztályában egy hónapon

keresztül irodalomórán modelleztük, hogyan egészíthetné ki a gyakorlatban az offline órákat az online alkalom.

A kísérleti időszakban hetente legalább kettő irodalomóra mellé társult az online tanóra, otthoni tanulási környezetben. Utóbbiakon különböző munkaformák jelentek meg külön-külön és kombinálva annak igényével, hogy a tanulókból legalább annyi aktivitást váltson ki, mint a jelenléti alkalmakon. Valamint azon kutatási kérdés mentén, hogy a tematikus tervhez illeszkedve adott körülmények esetén melyek támogathatják leginkább online környezetben az offline órákat anélkül, hogy öncélú eszközhasználatot és időtöltést eredményezzen.

Előadásomban ennek az időszaknak a tanulói tapasztalatait mutatom be kérdőíveredmények alapján. A tanulók az online, az offline és a hibrid tanításhoz kapcsolódó nézeteik mellett saját aktivitásukhoz, jelenlétükhöz, technikai lehetőségeikhez, pedagógusuk kommunikációjához és a tapasztalt munkaformákhoz kapcsolódó benyomásaikról is nyilatkoztak. Ezen válaszokból tovább körvonalazható az adott intézményben a hibrid oktatás létjogosultsága és megvalósulása esetén feltételei. A koronavírus-járvány időszakban tapasztaltak rámutattak arra, hogy az online oktatás a későbbiekben alternatívaként funkcionálhat, legyen szó kényszerű vagy tervezett alkalmazásról. Figyelembe véve a technológiai fejlődés mértékét és a társadalom, beleértve a 14-18 éves korosztály online jelenlétét országoktól függetlenül, hiba lenne nem számolni a digitalizációval a társadalmi rendszerek és részrendszerek valamennyi területén, így az oktatásban is. Azonban nem mindegy, hogy ez megragad-e az eszközhasználat szintjén, az információkeresésben szorgalmi feladatokhoz vagy az osztályokon belüli kommunikációs platformként, esetleg tudatos, tervezett, hatékony lehetőséggé válik olyan módon, hogy támogató funkciójával beleilleszkedik az oktatási folyamatba.

HETESI EDIT egyetemi oktató (Sapientia Szerzetesi Hittudományi Főiskola)

Családi életre nevelés a hittan órákon játékos módszerek alkalmazásán keresztül

Az előadás a gyermekek és fiatalok családi életre nevelésének és erkölcsi értékrendje kialakításának fontosságát és lehetőségeit vizsgálja a hittan oktatásban alkalmazott játékos módszerek segítségével. A családi életre nevelés és az erkölcsi fejlődés központi szerepet játszanak a gyermekek és fiatalok személyes fejlődésében. Az előadás bemutatja a család szerepét a gyermek nevelésében és értékrendjének kialakításában, és ezt kapcsolja össze hittan órákon alkalmazott játékos módszerek családi életre nevelésben betöltött szerepével.

A családi életre nevelés szempontjából a család és az egyház közötti kapcsolat is kiemelkedő fontosságú. Az egyház tanítása szerint a család alapja a keresztény házasság, és a család a gyermekek erkölcsi és vallási nevelésének elsődleges közege. A játékos módszerek, például a szerepjátékok, lehetőséget nyújtanak az erkölcsi döntések gyakorlására, és a vallási tanítás mélyebb megértésére.

A tanulmány rámutat arra, hogy a játékos aktivitások segítségével a tanulóknak lehetősége van értékeket megismerni és a gyakorlatban alkalmazni, például az empátiát, a felelősségvállalást és a toleranciát. A hittanár kulcsfontosságú szerepet játszik a játékos

környezet megteremtésében és a tanulók motiválásában. A játék nemcsak a tanulók számára érdekes és szórakoztató, hanem a pedagógust is bevonja, így az oktatás maga is élményszerűvé válhat.

Ezen előadás alapján megállapítható, hogy a játékos módszerek hatékony eszközök lehetnek a családi életre nevelés és az erkölcsi értékek átadása terén a hittan oktatásban, segítve a tanulók helyes értékrendjének kialakulását és fejlődését.

HORVÁTH KATALIN PhD Msc biológia szakvezető, kutatótanár (ELTE Bolyai János Gyakorló Általános Iskola és Gimnázium, Szombathely)

Az Őrség különleges természeti értékeinek vizsgálata terepgyakorlatok során

Napjaink misztikus valósága, hogy 2022-ben a Föld népessége elérte a nyolcmilliárd főt. A környezetszennyezés, a természeti erőforrások kíméletlen hasznosítása, lassan megoldhatatlan globális kihívásokat jelentenek az emberiség számára. Az antropogén tevékenységek mértéktelen emissziói veszélyeztetik a különböző ökoszisztémák működését, az élőlények létfontosságú abiotikus környezeti tényezőinek optimális létét. A globális problémák csak fenntartható társadalom által kompenzálhatók, melynek tagjai multidiszciplináris ismeretekkel, környezetért felelős, komplex gondolkodásmóddal rendelkeznek. Azonban több kutatás megállapította, hogy a Nemzeti alaptanterv előírása ellenére sem kielégítő a 17-18 éves korosztály környezettudatossága. A természettudományos kompetencia megfelelő szintű fejlesztése a középiskolai oktatásban csak kevés intézményben valósul meg. Azoknak a tanulóknak, akik a felsőoktatásban nem természettudományi karon tanulnak tovább, vagy nem folytatnak egyetemi tanulmányokat, súlyozottan a középiskolai biológia tantárgy oktatására épülnek természettudományos kompetenciáik. Ezért a középiskolai oktatás során napjainkban a biológia tantárgy szerepe felértékelődik, mivel leginkább alkalmas a környezettudatos attitűdök, készségek, képességek komplex fejlesztésére. Szaktanárként kiemelt feladatom a természettudományos szemléletformálás. Gimnáziumi éveik során minden tanítványom részt vesz terepgyakorlaton. A környezet állapota iránt érzett felelősségteljes gondolkodás csak úgy válhat bennük felnőttként meggyőződéssé, ha ismerik a lakóhelyükhöz közeli lokális környezet állapotát, annak természeti, tájképi és kultúrtörténeti értékeit. Azoknak a diákoknak, akiknek jövőképében nem a biológia szerepel, kiemelt jelentőséggel bír, motiváló hatású, ha a terepgyakorlatok során, szokatlan élőhelyekkel, különleges növény és állatfajokkal ismerkednek meg. Így érzelmi viszonyulásukban ők is elkötelezetté válnak az adott tájegység, Vas megye esetében az Őrség, és a Kőszegi-hegység iránt.

HORVÁTH MARIANN egyetemi tanársegéd (Pázmány Péter Katolikus Egyetem Bölcsészeti- és Társadalomtudományi Kar, Vitéz János Tanárképző Központ, Esztergom)

Horváth Mariann: Emberalakábrázolás a XXI. században

A legelterjedtebb rajzvizsgálat 1926-ban megfogalmazódott Goodenough-féle emberalakábrázolás. A felvétel egyszerű és gyors, hiszen egy A/4-es lap és egy ceruza

segítségével felvehető. A gyerekek nagy része szívesen teljesíti az instrukciót, a feladatot: „Rajzolj nekem egy embert, olyan szépet, amelyet csak tudsz!”.

Ez a rajzi teljesítményteszt azt vizsgálja, hogy a vizsgálat időpontjában betöltött életkor és a sztenderd értékek között milyen kapcsolat áll fenn, vagyis az adott korcsoporthoz képest alacsonyabban, átlagosan vagy jobban teljesít a gyermek. A paraméterek alapján kiszámítható a gyermek rajzkvóciense, melyet párhuzamba állítanak az intelligenciakvócienssel.

A kiértékelés szigorúan meghatározott kritériumrendszer alapján történik. A vizsgálatvezető elemzi a részletezettséget, a komplexitást, a rajzolt figura arányait, valamint a motorikus koordinációt. Az egyes szubtesztek pontozását mintarajzok is segítik (Torda Ágnes (1994): Példatár az emberalak-ábrázolás és a vizuo-motoros koordináció diagnosztikus értékeléséhez).

Vajon a közel 100 éve kidolgozott módszer napjainkban is megállja a helyét? Milyen az óvodás korú gyermekek rajzolási készsége 2020-as évek elején? A kérdésfelvetést egy fővárosi óvodában gyűjtött minta (N=102) elemzésével válaszolom meg.

HORVÁTH ZOLTÁN mesteroktató, mesterpedagógus (Szegedi Tudományegyetem BTK Olasz Nyelvi és Irodalmi Tanszék, Keszthelyi Vajda János Gimnázium)

A középiskolai olasztanítás aktuális helyzetéről történeti kitekintéssel

Az olasz mint idegen nyelv oktatása Magyarországon több évszázados múltra tekint vissza, a nyelv oktatásának intézményesülése ugyanakkor 1924-ben történt meg. Az előadás rövid áttekintést nyújt a hazai olasznyelv-oktatás történetéről, valamint összefoglalja a modern nyelvek bevezetését megelőző évszázadokra vonatkozó kutatási eredményeket (Farkis 2021). A történeti bevezető középpontjában az 1924. évi XI. törvény előzményei, bevezetésének körülményei, és azok az eredmények állnak, melyeket az új törvény hozott a középiskolai idegennyelv-oktatás átalakuló rendszerében, különös tekintettel az olasz nyelvre (Horváth 2022). A közel százéves múltra visszatekintő olasznyelv-oktatás mai helyzetének megítélése szakmai körökben nem egyöntetűen pozitív (Horváth 2023; Orrù 2023). Az előadás bemutatja a hazai olasznyelv-oktatás aktuális helyzetét elemző kutatásom eredményeit a legfrissebb szakpolitikai statisztikák alapján; ismerteti azokat a nem nagymintás, de mindenképpen hiánypótló kérdőíves felméréseket (Kollár 2022; Andreini 2022), melyeket a hazai olasztanárok körében folytattak az elmúlt években. Az olasz nyelvet tanulók legnagyobb hányadát a köznevelés adja, a kutatás azonban a középiskolai rendszertől egészen a felsőoktatásig elemzi az olasz nyelv helyzetét Magyarországon. A téma aktualitását nemcsak az olasz nyelv oktatásának közelgő centenáriuma adja, hanem azok a szakmai diskurzusok is, melyek az újlatin nyelvek, azon belül az olasz nyelv oktatásának és tanulásának hasznosságát, célját és motivációját vizsgálják.

JAKAB NATÁLIA doktorandusz (Pécsi Tudományegyetem BTK Oktatás és Társadalom Neveléstudományi Doktori Iskola, Gandhi Gimnázium)

Digitális kompetenciafejlesztés lehetőségei hátrányos helyzetű diákok körében

Az utóbbi évek gazdasági változásai egyre inkább rámutatnak arra, hogy a versenyképes gazdaság fenntartásához elengedhetetlen a minőségi oktatás. A globalizáció, a technológiai fejlődés és az információs forradalom következtében a munkaerőpiac folyamatosan átalakul, és azok a nemzetek, amelyek a legmagasabb színvonalú oktatást biztosítják polgáraik számára, képesek lesznek megtartani versenyképességüket. Az OECD kutatásai egyértelműen alátámasztják ezt a tényt, kijelentve, hogy az oktatás hatékonysága szorosan összefügg a digitális kompetenciák fejlesztésével és a digitális módszerek alkalmazásával. A szociális különbségek szoros kapcsolatban állnak a digitális kompetenciákkal. Azok a diákok, akik hátrányos helyzetből származnak, gyakran kevésbé férnek hozzá a digitális eszközökhöz és technológiához. Ezáltal nehezebben sajátíthatják el a szükséges digitális készségeket, amelyekre a jövő munkaerőpiacán szükség van. Ennek eredményeként a digitális szakadék mélyülhet, és a társadalmi egyenlőtlenségek fokozódhatnak. Az oktatás és a digitális kompetenciák fejlesztése kulcsfontosságú a versenyképes gazdaság és a társadalmi fejlődés szempontjából. A szociális különbségek csökkentése és a diákok felkészítése a digitális jövőre elengedhetetlen feladatok. Előadásomban két fő témát fogok megvizsgálni. Először is bemutatom, hogyan próbál alkalmazkodni a jelen kor digitális kihívásainak egy olyan gimnázium, ahol a diákok körülbelül 60%-a hátrányos helyzetű. Ebben az intézményben különösen fontos a digitális kompetenciák fejlesztése, hogy a diákok ne maradjanak le a versenyben, és képesek legyenek sikeresen integrálódni a modern társadalomba. Másodszor részletesen bemutatom, hogyan használhatja fel egy intézmény az ún. Selfie önértékelő rendszert. A Selfie rendszer egy innovatív megközelítés az oktatásban, amely lehetővé teszi a diákoknak és tanároknak, hogy önmagukat értékeljék, és fejlesszék a digitális kompetenciáikat. Az ilyen rendszerek segítségével a diákok könnyen nyomon követhetik saját fejlődésüket, és az oktatási intézmények is képesek objektív adatok alapján mérni az oktatás hatékonyságát. Az előadás során részletezem, hogyan implementálható a Selfie rendszer az oktatási intézményekben, és bemutatom a rendszer potenciális előnyeit és kihívásait. Emellett megosztok konkrét példákat olyan iskolákról, amelyek sikeresen alkalmazzák ezt a rendszert, és az eredményeket, amelyeket elérték a digitális kompetenciák fejlesztésében és a tanulás hatékonyságában.

JAKAB PÉTER PhD egyetemi tanársegéd (Eötvös Loránd Tudományegyetem BTK, Budapest), vezetőtanár (Eötvös Loránd Tudományegyetem Apáczai Csere János Gyakorló Gimnázium, Budapest)

Tanítható-e az 1990 utáni magyar történelem? Egy tanszéki szakmódszertani projekt kezdeteiről

A 2020-as Nemzeti Alaptantervhez igazodó történelem kerettanterv úgy fogalmaz a „Történelmi gondolkodás” fejlesztési területhez kapcsolódóan, hogy a tanuló *„felismeri, hogy a jelen társadalmi, gazdasági, politikai és kulturális viszonyai a múltbeli események,*

tényezők következményeiként alakultak ki.” A tanárképzés során hallgatóinkban is tudatosítanunk kell, hogy szaktantárgyunk utolsó témaköre immár nem a rendszerváltás, hanem a 'Magyarország a 21. században' elnevezésű, a dokumentum javaslata alapján 10 tanítási órát kitevő egység. A rendszerváltást követő első, szabadon választott kormány megalakulását követően már több mint harminc év telt el, ennek ellenére úgy tűnik, hogy a magyar történelem utolsó évtizedei – részben a közmegegyezés hiánya miatt – csak bizonyos társadalom- és gazdaságtörténeti csomópontokra (pl. Bokros-csomag, Széchenyi-terv stb.) fókuszálva jelenik meg történelemtanításunkban. Noha a tankönyvek többsége egyre több eseményt emel ki ebből az időszakból (a Boronkai–Kaposi–Katona–Száray-féle tankönyv már Antall József „pizsamás interjúját” is forráselemzésre kínálta), 2022-től azzal a hipotézissel hirdetem meg az 1990 utáni magyar történelem tanításáról felvehető szakszemináriumokat az ELTE Történeti Intézetében, hogy a történelemtanári pályára készülő hallgatók döntő többsége meglehetősen kevés ismerettel rendelkezik erről az időszakról. Céloom kettős volt: a kurzusokon egyrészt igyekeztem ismeretbővítésre lehetőséget adni, másfelől diskurzus témájává tenni, van-e ennek a harminc évnek olyan szakasza, amelynél már indokolt lehet szakmódszertani kérdésekről is beszélni. Tanítható-e az 1990 utáni magyar történelem, illetve kell-e tanítani? A döntően húszas éveik derekán járó, osztatlan történelemtanári képzésre járó hallgatókkal egy kérdőíves felmérést is készítettem. Az eredmény részben biztató: a leendő kollégák majdnem 90%-a úgy gondolja, hogy meg kell próbálni jobban bevonni a közoktatásba az elmúlt harminc év történetét. Saját tájékozottságát, szaktudását ugyanakkor már jóval kisebb mértékben tartják relevánsnak a hallgatók. Az általam megnevezett 23 politikusból, illetve 25 eseményből a válaszadók közel kétharmada mindössze hatot tudott magabiztosan beazonosítani, így túlzás nélkül állítható, hogy a jelenismeret szélesítése a szakmódszertan halasztást nem tűrő feladata is.

JUHÁSZ MÁRTA PhD egyetemi docens (Pázmány Péter Katolikus Egyetem Bölcsész- és Társadalomtudományi Kar, Vitéz János Tanárképző Központ, Esztergom)

A papírszínház és a mesélő sín a korai idegennyelvi fejlesztésben

A modern nyelvoktatás egyik központi kérdése, hogy a korai nyelvfejlés során a gyermekeket milyen formában tudjuk aktívan bevonni a nyelvtanulás folyamatába, miként tudjuk a tudásanyag elsajátítását, a képességek megszerzését élvezetessé tenni számukra. Az idegen nyelv tudását nem a nyelv ismeretén, hanem használatának minőségén mérhetjük le. Ahhoz, hogy a nyelvtanulást vonzóvá és érdekessé tegyük, különféle pedagógiai módszerek változatos alkalmazására van szükség. Az oktatás sikerességét a jól megválasztott módszerek, valamint a tanulócsoporthoz és a benne lévő egyénekre adaptált eszközök megtalálása határozzák meg. A kisgyermekkorai nyelvtanítás egyik lehetséges komplex oktatási és nevelési módszere a történetmesélés, a mesemondás. A hallás utáni szövegértés fejlesztése, a szókincs bővítés az óvodában és az alsótagozaton az egyik legfontosabb nyelvpedagógiai feladat, amelynek módszertana folyamatosan bővül. A cselekvésekbe ágyazott nyelvi tevékenységek, a drámapedagógiai módszerek idegennyelv oktatásban való alkalmazása hatékonyan járulnak hozzá a gyerekek holisztikus nyelvi neveléséhez.

A tanulmány két eszköz – a kamishibai (japán papírszínház) és a mesélő sín – használata által kínált lehetőségeket mutatja be a különféle verbális, képi és auditív megjelenítésekre, amelyeket hatékony módon lehet felhasználni a korai nyelvfejlés megvalósítására a német nyelvű óvodai foglalkozásokon, valamint az alsó tagozatos németórán a szóbeli kommunikáció fejlesztésére. Az eszközök olyan interaktív közeget teremtenek, amelyben a pedagógus és a gyerekek egyaránt aktívan és kreatívan vesznek részt a történetmesélésben. A különféle történetmesélési technikák, játékok, a kamishibaihoz és a mesélő sínhez kapcsolódó egyéb tevékenységek gazdag módszertani lehetőségeket kínálnak a befogadástól a reprodukción és az elmesélt történetek rekonstrukcióján át a szabad beszédig.

KATONÁNÉ KUTAI ERIKA középiskolai tanár (Kápolnásnyéki Vörösmarty Mihály Általános Iskola és Gimnázium)

Az identitás fejlesztésének lehetőségei a drámatanítás során

A ritualitás és a drámapedagógia szerepét kutatom abból a szempontból, hogy milyen szerepe lehet az iskolai közösségek életében. Kiindulópontom a közösségekhez szorosan kapcsolható identitásfogalom. Az embernek alapvetően természetes jellemzője, hogy csoportokat alkot, csoportokban éli a mindennapjait. Arisztotelész „zoón politikon”-ként definiálja az embert, társas állatként (Assmann 2018). A csoporthoz való tartozás hozzájárul az identitás fejlődéséhez. Assmann szerint „az identitás a tudat ügye, vagyis az önmagunkról kialakult tudattalan kép tudatosulása.” Ehhez kapcsolódó fogalom a social identity, azaz a társas identitás fogalma, amely az énfogalom azon vonatkozásait jelenti, melyek az egyén másokkal közös csoporttagságaival kapcsolatos tudásból és érzéseiből erednek. A társas identitás kifejezés a másokkal közös csoporttagságainkra vonatkozó érzéseinkre utal (M. Rosenberg 1979, Tajfel 1972, Eliot R. Smith – Diane M. Mackie – Heather M. Claypool 2018). A pedagógusok munkájuk során természetesnek tartják, hogy a tanulási-tanítási folyamat során a tanulók Én-azonosságtudata, illetve Mi-azonosságtudata is fejlődik. Viszont ennek elméleti megközelítéséről már kevesebbet hallunk. Annak okán, hogy lássuk, milyen szerepet tölt be az identitás fejlesztésének igénye a tanítási-tanulási folyamatban, megvizsgáltam, hogy a Kormány 5/2020. (I. 31.) Korm. rendelete a Nemzeti alaptanterv kiadásáról, bevezetéséről és alkalmazásáról szóló 110/2012. (VI. 4.) Korm. rendelet módosításáról mennyire várja el a tanároktól az identitás fejlesztését. A 2020-as NAT vizsgálatakor az volt az első kérdésem, hogy milyen gyakorisággal fordul elő az identitás kifejezés ebben a rendeletben. Az eredmények elemzése során láthatjuk, hogy az általános alapelveket megfogalmazó Alapvetések részben csak egyszeri említése történik csupán az identitás szónak. A tantárgyi említések közül messze kimagasló a történelem és állampolgári ismeretek (19) és az etika (15) tantárgyakhoz kapcsolódó rendelkezések esetében, míg a magyar nyelv és irodalom és hon- és népismeret tantárgyak esetében 3-3 említés történik. Ez az eredmény jól mutatja, hogy a történelem és az etika tantárgyaktól várjuk el leginkább az identitás tudatos alakítását és fejlesztését. Ebben a sorban helyet kapnak a művészetekhez kapcsolódó tantárgyak, az ének-zene (1), vizuális kultúra (2) és mozgókép- és médiaismeret (2). Ebből

az eredményből kiindulva vizsgálom, hogy a drámapedagógusoknak milyen lehetőségeik vannak az identitás fejlesztésében.

Iskolai környezetben a tanítási-tanulási folyamat során sok olyan tevékenységet végeznek tanítványaink, amikor érdeklődésük felületes, figyelmük elkalandozik. Számítalan módszer alkalmazása segítheti abban a tanári munkát, hogy ezen változtatni lehessen. A lehetőségek közül az egyik út lehet a ritualitás erősítése a tanítási folyamat során. Teljesen jogos kérdés lehet, hogy miként kapcsolható össze a rítus a tanítással, ugyanis a rítusok a kulturális performance eszközeinek tekinthetők, mint ősi tudásközvetítő technikák, nem racionális eszközökkel kulturálisan meghatározott célok elérését szolgálják. Természetesen nem lehet helyettesíteni a tanítási-tanulási folyamatot a rítusokkal, viszont számos ponton gazdagíthatjuk azt a ritualitás elemeivel, így a tanítás során a tanulók figyelmének bevonódását is támogathatjuk. Hogyan is illeszkedhet a ritualitás a tanítási-tanulási folyamathoz? A rítus egyik jellemzője, hogy egy folyamatot – legyen az egy ember élete vagy egy közösség fejlődése –, szakaszokra tagol, és segíti az embert egyik állapotból a másikba jutni. A modern ember rohanó életmódjából fakadóan ezeknek a különböző állapotoknak a megélésére, illetve ezekbe az állapotokba való kerülésre nem fordít gondot. A változások megélését többségében elfelejtettük, csak a folyamat, a fejlődés a fontos, a szakaszok közötti átmeneteket a modern ember szereti csupán átlépni, minél gyorsabban, minél egyszerűbben. Tanárként elvárjuk, hogy az addig óvodásként élő gyermek iskolába kerülve ne rohangáljon a szünetekben, ne beszélgessen órán, játék helyett a tanulásra koncentráljon, egyből iskolásként működjön. Feltehetjük magunknak kérdést: megadtuk-e a lehetőséget számukra a játék, kikapcsolódás állapotából a figyelem állapotába való kerülésnek? Ezeknek az állapotoknak a megteremtésében segíthetnek a rítusok, ezért kutatom a ritualitás elemeinek és a drámatanításnak a kapcsolódási pontjait. A drámaórák tevékenységeiben, felépítésében és munkaformáiban vizsgálom a rituális elemeket a rítusértelmezési szempontok és a rítusfogalmakban megjelenő kritériumok alapján. Eredményként elmondható, hogy a színjátékos foglalkozások és a drámaórák nem tekinthetők ugyan rítusoknak, viszont ezek a rituális elemek számos területen támogathatják az iskolai oktató-nevelő munkát, ezért van elméleti és gyakorlati jelentősége a téma kutatásának.

KORMOS JÓZSEF PhD habil. egyetemi docens (Pázmány Péter Katolikus Egyetem Bölcsész- és Társadalomtudományi Kar, Vitéz János Tanárképző Központ, Budapest)

Az evolúciós szemlélet szerepéről a pedagógiában

„Az ember az egyetlen teremtmény, akinek a nevelése szükségszerű.... Az ember csak a nevelés által válhat emberré. Ő nem más, mint amivé a nevelés teszi. Megjegyzendő, hogy az ember csak emberek által nevelhető, emberek által, akik szintén nevelve vannak.” Kant meghatározásával kapcsolatban a pedagógia egyik alapkérdése fogalmazható meg: a környezeti tényezőknek és az öröklött adottságoknak a hatása, jelentősége. A környezet hatása talán közvetlenebb, kutathatóbb és érthetőbb. Az öröklött jegyek esetében nehezebb az összefüggéseket, magyarázatokat feltárni. Ez főleg akkor nehéz, ha általában tesszük fel a kérdést: Mi teszi lehetővé, hogy az ember tanítható, nevelhető és egyben

tanításra, nevelésre képes? Ezt az ember „megtanulja” a környezet hatására, vagy az ember rendelkezik olyan öröklött fajspecifikus jegyekkel, amelyek képessé teszik erre. A mai kutatások (biológia, pszichológia, kognitív tudományok stb.) inkább az öröklött fajspecifikus jegyek meglétét támasztják alá. A pedagógiában az ilyen jellegű magyarázatok a természetes pedagógiából és az ebből következő evolúciós pedagógiából származnak.

Az előadás a pedagógia evolúciós szemléletéből következő gyakorlati meglátásokat és az elméleti kérdéseket mutatja be.

KOVÁCSNÉ DR. DURÓ ANDREA PhD egyetemi docens (Miskolci Egyetem BTK, Tanárképző Intézet)

Végzős tanárjelöltek metodikai repertoárja

A 21. században a pedagógus mediátori szerepe kerül előtérbe, amelynek következtében kiemelt feladattá válik a Z és az Alfa generációs diákok megváltozott tanulási szokásaihoz igazodó tanulási környezet biztosítása. Az új tanítási trendek így a leendő pedagógusoktól is szemléletváltást, módszertani repertoárjuk gazdagítását kívánják meg. Mindezen jelenségek következtében felvetődik a kérdés: a végzős tanárjelöltek milyen módszertani ismeretekkel és tapasztalatokkal rendelkeznek? Induktív, leíró stratégiát követő vizsgálatom során ezért a végzős hallgatók által a tanórákon legszívesebben alkalmazott módszereket, az alkalmazásuk során szerzett tapasztalatokat, valamint az ezekhez fűzött reflexiók kifejtettségét szándékoztam feltárni. A kutatást saját szerkesztésű, „A tanítási órákon általam szívesen alkalmazott módszer” című reflexiós kérdőívvel valósítottam meg. A részvevők körét a tanulmányaik befejezésének fél évében, évében járó, levelezős tanár szakos hallgatók (N=45) alkották. A vizsgálat összesített eredményei azt mutatták, hogy a tanárjelöltek többsége egy, alapvetően a pedagógus dominanciáján alapuló, hagyományos metodikát preferált, csak kisebb arányban jelentek meg a tanulók közötti együttműködésére épülő típusok. A kapcsolódó indoklásokból kiderült, hogy a megkérdezettek általában megfelelő szintű ismeretekkel rendelkeztek az egyes metodikák előnyeit és hátrányait illetően. Ugyanakkor viszonylag kevés személyes példával illusztrált, valós tanórai történést elevenítettek fel, vagy nagyon szűkszavúak voltak a megfogalmazott reflexiók – az adatközlők jellemzően inkább a szakirodalmi megállapításokat idézték fel. A választást meghatározó szubjektív tényezők számbavételekor a tanárközpontú és a tanár-diák interakciót előtérbe helyező szemléletmód egyaránt megjelent. A hallgatók számára ugyanakkor mindkét esetben nehézséget jelentett, hogy a tanulók alaposabb megismerésére kevés lehetőségük nyílt. A fentiekből következően a képzők fontos feladata a tanárjelöltek módszertani kultúrájának gazdagítása; a hallgatók támogatása mindenekelőtt a diákok élményalapú tanulását segítő, mediátori szerep megvalósításában. Ezzel szoros összefüggésben pedig a konkrét tanítási tapasztalatokra épülő, önreflexiós képességük fejlesztése is elengedhetetlen, hiszen ez nemcsak a szakszerűbb döntések meghozatalát segíti, hanem saját tevékenységük mellett a tanulókkal kapcsolatos történésekre is jobban ráirányítja a figyelmüket.

LANTOS TÜNDE óvodapedagógus (Budaörsi Csicsergő Óvoda), doktorandusz (Pécsi Tudományegyetem BTK Neveléstudományi Doktori Iskola)

A vezetői támogatás sikerességének lehetséges útja az óvodapedagógusok szakmai fejlődésében

A szakmai fejlődés kontextusában fontos szerepe van az intézményvezetés ösztönzésének, támogatásának, nemcsak a pályára lépő pedagógus számára, hanem a több éve pályán lévő pedagógus szakmai fejlődése során is (Rapos, 2016). Már 2010-ben az uniós politikában is kiemelt hangsúlyt kapott a pedagógusok folyamatos szakmai fejlődése terén a támogatás kérdésköre (Európai Bizottság 2010). Jelen előadásnak is az a célja, hogy képet adjon azokról a tényezőkről, amelyek lehetővé teszik vagy épp gátolják az óvodavezető támogató szerepét az óvodapedagógusok szakmai fejlődése során.

Az Európai Bizottság javaslatai a pedagógusképzésben és -továbbképzésben egyaránt az együttműködésen alapuló tanulási környezetek megteremtésének és fenntartásának fontosságát hangsúlyozzák. Ezzel összefüggésben a javaslatok felhívják a figyelmet a kölcsönös bizalom erősítésére, az együttműködés képességeinek fejlesztésére, az együttműködést támogató szervezeti formák, hálózatépítés, kutatások, illetve technikai megoldások alkalmazására, a vezetői kapacitás bővítésére. A javaslatok hangsúlyozzák továbbá a szükséges feltételeket a tanulási környezetek oldaláról is: a helyi igények figyelembevételét, az idő fontosságát és a finanszírozás ösztönző.

A kutatás során kíváncsi voltam, hogy milyen motiváló eszközök, módszerek vannak a vezető birtokában, esetleg milyen demotiváló tényezők nehezítik a kollégák innovációs folyamatát. Az interjúk elemzéséhez a kvalitatív tartalomelemzés módszerét használtam (Sántha 2006).

A mintavétel ún. rétegzett mintavétellel történt, segítségemre volt a Köznevelés Intézményi Rendszer (KIR) 2022-2023. adatbázis. A kutatásban 18 fős mintával dolgoztam, az interjúalanyokkal félig strukturált interjúkat készítettem. A kutatás eredménye alapján a kollégák tanulási hajlandóságának motiválása érdekében az alábbi sorrendet állítottam fel, mint egy lehetséges út a tanulási hajlandóság növelése érdekében: (1) a vezetői elszántság, (2) az alkalmazottak megismerése, (3) az alkalmazottak igényeinek felmérése, (4) célzott képzések ajánlása.

Egy jó vezető tisztában van a pedagógus képességeivel, ismeri képzési igényeit, képes motiválni a beosztottját, folyamatosan kommunikál vele a szakmai fejlődéséről, nagy hangsúlyt fektet a szervezetfejlesztésre, kihasználva a humán erőforrásban rejlő lehetőségeket.

LUDÁNYI LAJOS PhD kutatótanár (Gyöngyösi Berze Nagy János Gimnázium)

A munkamemória és a természettudományos problémamegoldás összefüggésének vizsgálata a 14-18 éves korosztály esetében

A pszichológusok a munkamemória kifejezés alatt azt a mentális képességet értik, amellyel a beérkező információkat egy rövid időn keresztül képesek vagyunk megőrizni, és azokat mentálisan manipulálni. A munkamemória kapacitása korlátolt és személyfüggő. A kapacitás az életkorral növekszik, és körülbelül 14 éves korra éri el a

maximumát. A munkamemóriában értelmezés és tárolás zajlik egy időben, meglehetősen kis memóriaterületen. Egy átlagos diák 4 ± 1 egységnyi (szám, képlet, szó stb.) információt tud kezelni. A tanulás során, a munkamemóriába beérkező információ feldolgozásához a korábban rögzült megoldási sémákat, fogalmakat kell behívni a hosszútávú memóriából. Ha az információ nem kerül feldolgozásra rövid idő alatt (~8-10 sec.), kitörlődik a munkamemóriából. Ha túl sok értelmezhetetlen információ kerül be a munkamemóriába, ez pedig lefoglalja a memóriaterületet, túlcserélődés következik be, és „lefagy” a feldolgozási folyamat. A nagy szellemi kihívásokat tartalmazó tárgyaknál – mint például a matematika és a kémia esetében – a feldolgozás sikerességének fontos tényezője lehet a tanuló munkamemóriájának mérete. Vizsgálatom során egy 12 ítemes természettudományos érettségi vizsga megoldásának sikerességét vettem egybe a felmérésben résztvevő diákok számterjedelmi és két szóterjedelmi tesztjének eredményével. A feladatlap tartalmazott még egy önértékelést, amelyek kérdései a diákok memorizálási képességeire vonatkoznak. Háttérváltozóként szerepelt a nem, továbbá a természettudományos tantárgyak és a matematikai évvégi jegyei. A felmérés egy a top100-ban lévő gimnázium 338 tanulójának bevonásával történt. Az előadás ennek a mérésnek az összefüggéseit elemzi.

MÁDY RÉKA IV. éves gyógypedagógia, nappali tagozat, DE-GYGYK, Dr. Hegedűs Roland, egyetemi docens, EKKE-PK, Gyógypedagógiai Intézet

A tanulásban akadályozott és a tipikus fejlődésmentű tanulók biológiával kapcsolatos tévképzetei az órai aktivitás és a tananyag megértés alapján

A tévképzetekkel kapcsolatos vizsgálatok elterjedtek és gyakoriak a természettudományos témákban hazai és nemzetközi téren is (Korom, 2022; Kádár & Farsang 2019; Desfandi, Abdi, Gadeng & Sofia, 2020; Neidorf, Arora, Erberber, Tsokodayi & Mai, 2020). Kutatásunkban hetedik osztályos, tanulásban akadályozott (34 fő) és tipikus fejlődésmentű tanulók (40 fő) biológiával kapcsolatos tévképzeteit mutatjuk be az órai aktivitás és a tananyag megértésének tükrében.

A kutatás első részében egy saját összeállítású kérdőív felvétele történt, amelyben kitértünk több háttérváltozóra (pl. oktatási környezet), majd a szóasszociációs teszt során a tanulóknak egy percük volt, hogy a megadott hívószavakra asszociáljanak az állatok, növények és gombák témakörén belül. A kapott adatokat SPSS programban ANOVA és keresztábra módszerrel elemeztük.

Az eredményeink szerint a két tanulócsoport között van különbség, mert a tipikus fejlődésmentű tanulók egységnyi idő alatt több választ és kevesebb tévképzetet mondtak, mint a tanulásban akadályozott társaik. Az eredmények néhol változóak voltak, mert például az összes tévképzet átlaga a tipikus fejlődésmentű tanulók körében azoknál volt több, akikre kevésbé jellemző az órai aktivitás. Viszont a tanulásban akadályozott tanulók esetében is láthatunk ilyen eredményeket, mert az aktívabb tanulók kevesebb tévképzetet adtak meg az állatok témakörén belül. Érdekes megemlíteni még, hogy a tanulásban akadályozott diákoknál fordult elő többször az, hogy aki érthetőnek vélte a pedagógus által átadni kívánt tananyagot, kevesebb tévképzetet produkált a vizsgálat során.

MAGYAR ÁGNES Phd egyetemi adjunktus (Eszterházy Károly Katolikus Egyetem Jászberényi Campus, Nyelvi és Művészeti Nevelési Tanszék)

A kreatív írásgyakorlatok motivációs hatása az írásbátorságra

A tanulmány a kreatív írásgyakorlatok hatását vizsgálja az írásbátorságra. A folyamatalapú írásstratégia alkalmazása kedvez a kreativitás és a problémamegoldó gondolkodás kibontakozásának, általa az írás a felfedezés eszközévé válik. Különösen érvényes ez akkor, ha az író különböző megoldási lehetőségek közül választhat egy-egy feladat kapcsán. Kutatásom során óvodapedagógus szakos hallgatók attitűdjét vizsgáltam az önálló szövegalkotáshoz a kreatív írás a pedagógiai gyakorlatban kurzus keretében. Kvantitatív és kvalitatív módszerekkel mértem fel a kurzus elején, közben és végén a hallgatói reakciókat. Az eredmények arról tanúskodnak, hogy a kezdetben jellemző motivátlanság és tartózkodás a feladatok megoldása és megosztása közben öröm- és sikerélménnyé változott, a résztvevők önbizalma, írásbátorsága és önértékelése pozitív irányba fejlődött.

MAJOR ÁGNES doktorandusz (Pécsi Tudományegyetem BTK Irodalom- és Kultúratudományi Doktori Iskola; Gandhi Gimnázium, Technikum, Kollégium, Általános Iskola és Alapfokú Művészeti Iskola)

Az irodalomterápia alkalmazása és hatásai hátrányos helyzetű/cigány középiskolások személyiségfejlesztésében, hátránykompenzációjában

Az irodalomterápia mint módszer hatalmas lehetőségeket tartogathat a közoktatási rendszer, az irodalomoktatás számára is. Nem csupán az irodalmi szövegekhez fűződő kapcsolat újraértelmezése szempontjából, vagy az olvasás mint tevékenység népszerűsítése érdekében, de a személyiségfejlesztés és a társas kapcsolatok minőségének javítása okán is. Az irodalomterápiás szemlélet beemelése a hátrányos helyzetű csoportokkal való munkába nyelv alapú terápia, így például szociolingvisztikai szempontok figyelembevételét jelenti, de azt is, hogy olyan célcsoportokhoz juttatjuk el a módszer nyújtotta mentális egészséggel, önismerettel, társas kompetenciákkal kapcsolatos pozitív változások lehetőségét, akiknek erre nincs lehetőségük – szükségük valószínűleg annál inkább. Az országos szinten is ismert Gandhi Gimnáziumban végzett sok éves munka tapasztalata, hogy a hátrányos helyzetű fiatalok között is a lányok azok, akik a lemorzsolódással leginkább fenyegetettebbek, képességeikhez képest nagyobb arányban kerülnek deprivált helyzetbe, ezért jött létre kifejezetten rájuk szabott csoport intézményünkben. Az irodalomterápiás tevékenység és az ennek szellemét magán viselő irodalomóra nem csak szaktárgyi előnyökkel, vagy épp az érettségi követelményeinek megfelelő kompetenciafejlesztéssel kecsegtet, de közelebb visz minket egy modern irodalomoktatáshoz is. Ennek során nem csak egy szolidáris közösség, de egy, az irodalom és az általa közvetített önismereti élmény iránt fogékony kiscsoport indult útjára.

MILANOVICH LÁSZLÓNÉ mesterpedagógus, rajztanár (Győri Tánc- és Képzőművészeti Általános Iskola, Szakgimnázium és Kollégium)

Tanulmány a Cziráki Lajos komplex képzőművészeti megyei tanulmányi versenyről

A képzőművészeti vonalon teljesen egyedülálló értékeket felmutató verseny, a tanulmányi versenyek között is kuriózumnak számít. A 18 éve Győrhez köthető, megyei verseny főbb pedagógiai céljai mellett a két legfontosabb feladata, a tehetségígéreték felkarolása, és a tehetségfejlesztést kiemelten megvalósító intézmények és rajztanár kollégák közötti kapcsolatrendszer, együttműködés fenntartása, bővítése.

A verseny történetének rövid bemutatásán kívül, részletes tájékoztatást ad a jelenlegi változásokról, amin keresztül megszólítja az általános iskolás és a középiskolás korosztályt is. A hagyományosan egy fordulós versenyt, a beküldött alkotásokat, témákban és technikai megközelítésben is elemző tanulmány beszámol az eddigi eredményekről és a kor kihívásaira is választ adó újabb változások bevezetéséről, azok szükségességéről. Röviden ismerteti, hogy mitől komplex a tanulmányi verseny, és korosztályonkénti lebontásban értékeli a 18 év tapasztalatait. A népszerűséget vizsgálva, a beadott munkák számát táblázati adatokkal alátámasztva, a változások okait kutatva, elemzi a múltat, a jelent. A szűkebb és tágabb környezeti hatásokat is figyelembe véve röviden érinti a vizuális kultúra területén felbukkanó rajzversenyeket, azok negatívumait, a rajzszakos pedagógusok felelősségét. A téma kapcsán kitér a tantárgy struktúrájában fellelhető súlyozási problémákra, és az új NAT által generált, várható hatásokra.

MOLDOVÁN SZILVIA egyetemi mesteroktató (Pázmány Péter Katolikus Egyetem Bölcsész- és Társadalomtudományi Kar, Vitéz János Tanárképző Központ, Budapest) –

MACZNÉ PLETSER ÁGNES operatív igazgató (Taléta Interkulturális Központ és Inkubátorház)

Az interkulturális pedagógia lehetőségei a társadalmi párbeszédben – a találkozás ünneplésének módszertana

Az előadás betekintést nyújt a különböző kultúrájú, etnikumú, társadalmi réteghez tartozó csoportok közti találkozások dinamikájába. Bemutatja a szociológiai, pszichológiai és pedagógiai szektorközi együttműködés lehetőségeit. A mélyszegénységben, szegénységben élők és a középosztálybeli gyermekek és felnőttek egymást gazdagító megismerési folyamatát segítő módszerek gyakorlati megközelítésével kitekintést ad a társadalmi párbeszéd előmozdításának lehetőségeire is, hogy a módszerek, gyakorlatok által a közösségben és a közösséggel együtt végzett munka a szűkebb és tágabb környezet számára is a béke eszközévé váljon.

Az előadás az elméleti megközelítés mellett egy másik reflexiós szinten a Taléta Interkulturális Központ és Inkubátorház Együttábróinak módszertani háttérébe ad betekintést. A táborok alatt menekült és mélyszegénységben élő gyerekek a korábbi mentoraik mellett egy elit gimnázium önkénteseivel együtt vettek részt a programokon. Ez a tandem- és kooperatív csoportszervezési formában megvalósuló együttműködés olyan társadalmi érzékenyítési területeket érintett, ahol a felső középosztály kerülhetett

egészen közel olyan problémákhoz, mint gyermekszegénység, rasszizmus a mindennapokban, lakhatási szegénység, kirekesztés, oktatási szegénység.

A gyerekek pedig közösen kerültek a perifériáról olyan központi területek közelébe, ahova eddig nem volt lehetőségük.

Az előadás a különböző találkozási modelleket a kölcsönös tanulás szemszögéből vizsgálja, fókuszba helyezve a közösségértelmezés különbségeit és hasonlóságait. Rátékintést ad arra, hogyan formálják az előítéletek, félelmek a találkozásokat, és hogyan lehetnek mindezek önmaguk feloldásának eszközei. A pedagógiai reflexiók külön kitérnek a jövőkép-különbségekhez kapcsolódó büntetés-jutalmazás összefüggésekre. Végül az előadás komplexen ránéz a párbeszéd hiányából fakadó transzgenerációs társadalmi sebekre és a gyógyulás lehetőségeire.

MONGYI NORBERT egyetemi tanársegéd (Pázmány Péter Katolikus Egyetem Vitéz János Tanárképző Központ, Budapest), doktorandusz (Eszterházy Károly Katolikus Egyetem Neveléstudományi Doktori Iskola)

Információalapú angolnyelv-tanulás virtuális üzenőfalon keresztül

Az előadásban bemutatjuk a Padlet mint felhőalapú, web 2.0-ás kollaboratív kommunikációs lehetőségeket teremtő virtuális üzenőfal egy felhasználási formáját, az információalapú angolnyelv-tanulás támogatásának céljából. A virtuális üzenőfal nyújtotta lehetőségek közül kiemeljük azokat, amelyek a nyelvpedagógiai célú felhasználás jelenségvilágában hozzáilleszthetők a kereszttantervi tartalmak elsajátításának tartalomalapú nyelvoktatás során kitűzhető tanulási céljaihoz. A Padleten létrehozott digitális tananyag elemzésekor kiemeljük, hogy az angolnyelv-tanítás interdiszciplináris megközelítéséből adódóan milyen tartalomközpontú nyelvtanítási produktumok jöhetnek létre. Az interkulturális tananyagtartalom a máltai kulturális valóság elemeit foglalja magába, és az információalapú nyelvtanítás támogatásának céljából jött létre. A Padlet-en elérhető interkulturális információs elemeket tartalmazó feladatok áttekintésekor megvizsgáljuk, hogy ezek miként értelmezhetők a tartalomközpontú- és információalapú nyelvtanítás keretrendszerében, valamint, hogy a feladatokon keresztül a nyelvtanulók angol nyelvi információs műveltsége miként fejlődhet.

PÁSZTOR ÉVA középiskolai tanár, mentortanár, mesterpedagógus (XX. Kerületi Nagy László Általános Iskola és Gimnázium)

A csoportdinamika mint motivációs tényező a tanári munkában

Tanári gyakorlatom során a legnagyobb kihívást mindig azok a csoportok jelentették, akik nem együttműködők; sem velem, a tanárral, sem egymással nem hajlandóak együtt dolgozni.

Számtalan módszertani kutatás bebizonyította, hogy a tanulás leghatékonyabb formája, a felfedező, csoportban elvégzett projektmunka során elmélyült tudás megszerzése. A biztos, stabil módszertani ismeretek, azok biztonságos, tudatos alkalmazása a diákokat

is motiválják. Amikor látják, hogy a tanár tudja, mit akar, amikor egyértelmű kereteket kapnak a feladatok elvégzésére, ezek a feladatok értelmesek, valóban érdekes velük foglalkozni, a tanórák pezsgő tudóműhelyekké válhatnak. A közeg magával ragadja a résztvevőket. Tanulmányomban a csoportdinamika fontosságára szeretnék rávilágítani. A csoportban, interakciókon keresztül történő tudásátadás különös hangsúlyt kap a 21. századi digitális web 2.0 világunkban. A Z és Alfa generációhoz tartozó diákjainknak az iskola az a közeg, ahol megtapasztalják a kapcsolatok kialakításának súlyát, a szociális érzékenység előnyeit. Nekünk, Boomereknek, X vagy Y generációs tanároknak a dolgunk, hogy erre megtanítsuk őket. A csoportdinamika csak akkor működik jól, ha kellő szakértelemmel tervezzük meg az óráinkat, ügyelve a figyelem fenntartására, a motiváció folyamatos stimulálására. Kellő gyakorlattal, gondos előkészületekkel tantárgyunk tanítása során együtt tapasztalhatjuk meg a flow élményt, amikor tanítványaink belefeledkezve az általunk megtervezett feladatokba észrevétlenül szerzik meg a tudást. Mindannyiunknak, és diákjainknak kívánok ilyen magával ragadó, hasznos órákat.

PELCZER KATALIN PhD vezetőtanár (Ciszterci Szent István Gimnázium) – **SÁLYINÉ PÁSZTOR JUDIT** egyetemi adjunktus (Pázmány Péter Katolikus Egyetem Bölcsész- és Társadalomtudományi Kar, Vitéz János Tanárképző Központ, Budapest)

A irodalomtanár szakértői tudása – a száműzött életrajz

Az 1980-as évek óta jelen van az irodalomtanításban az a nézet, hogy a szövegközpontú műértelmezés feleslegessé teszi a költők, írók életrajzának tanítását, sőt negatívan befolyásolja a gondolkodási műveleteket. Előadásunkban azt vizsgáljuk, valóban rendelkeznek-e a tanulók olyan világismerettel, amellyel képesek tények és ezek összefüggései nélkül az emberi élethelyzetek irodalmi művekben megjelenő bonyolult összefüggéseinek meglátására.

A pusztán hermeneutikai szempontú vizsgálat a meglévő tudásbázisra épít, de a tanulók életkorukból fakadóan még csak korlátozott ismeretekkel rendelkeznek, noha éppen az a tanítási-tanulási folyamat célja, hogy látókörüket minél szélesebbre nyissuk.

Míthogy egyetlen közösség sem lehet meg a saját történeteire vonatkozó közös tudás nélkül, a magyartanárnak meg kell értetnie azokat az emberi és lelki motivációkat, amelyek egyrészt az életrajzi események mögött húzódnak, másrészt a művekben is többé-kevésbé felfedezhetőek. Az életrajz – ha a művész világlátásának, a mű születésének körülményeit mutatja meg – segít megérteni a kor emberének gondolkodásmódját, ugyanakkor örök emberi magatartásformákat közvetít, erkölcsi példát ad vagy éppen az elfogadásra nevel, hiszen a kiváló mű alkotója is esendő ember. Ez a megszólítottság gyakran a mű befogadásának elemi előfeltétele, amely előhívja a jó szövegértést és -értelmezést.

Az életrajz ismerete a műértéshez egyfajta biztonságot nyújt a tanulóknak, természetesen a felkészült tanár nem adathalmazt, hanem tudatosan kiválasztott, a művilág felépítéséhez segítő információkat közvetít diákjainak. Merjük újragondolni az életrajz-tanítás szerepét!

PRESCOTT-PICKUP, FRANCIS J. Phd egyetemi adjunktus (Eötvös Lóránd Tudományegyetem BTK Angol-Amerikai Intézet)

Ki fog ma tanítani? A frissen végzett pedagógusok helyzete Magyarországon

Az előadás egy folyamatban lévő tanulmány egy részét mutatja be, amely az angol mint idegen nyelv tanárszakos hallgatóinak tapasztalatait vizsgálja egy nagy magyarországi egyetemen (Prescott-Pickup, 2023). A kutatás második szakaszában 33 önként jelentkező végzős tanárszakos hallgató volt meginterjúvolva a képzési tapasztalataikról, különös tekintettel tanítási gyakorlatukra és jövőbeli terveikre. Az adatok gyűjtése érdekében júniustól szeptemberig kvalitatív mélyinterjúk készültek videokonferencián keresztül virtuális tanulási környezetben (Teams). Az interjúk összehasonlíthatóságának biztosítására interjú útmutatót használtunk (Patton, 2014). A kutatás fő célja annak a feltárása volt, hogy a hallgatók tapasztalatai hogyan befolyásolták a tanításról alkotott gondolkodásukat és a saját magukról, mint tanárokról alkotott képüket. A másik cél az volt, hogy megtudjuk, milyen szerepet játszott a tapasztalatuk annak az eldöntésében, hogy a diploma megszerzése után mivel foglalkozzanak. Az interjúkat a Teams automatikusan átírta, majd a videófelvétel segítségével a szöveg tisztázódott. Az adatok elemzése a tematikus kategóriaépítés folyamatával történt (Saldana, 2021). A megállapítások között szerepelt, hogy annak ellenére, hogy az esetek többségében sikeresen építették fel a „tanári énkép” identitást, a végzősök közül csak nagyon kevésnek volt szándékában hosszú távú közoktatási karriert folytatni, és több mint a fele el sem kezdi tanárként a munkát állami iskolákban. Az előadás meg fogja vizsgálni, hogy ennek a megállapításnak milyen összetett okai vannak, és milyen következményekkel jár a magyarországi közoktatás jövője szempontjából.

RÁCZ MÁRK kollégiumi nevelőtanár (Hallássérültek Budapesti Tanintézete)

Ideológiai oktatással foglalkozó konferenciák Magyarországon az 1960-as években

Előadásomban azt mutatom be, hogy az 1960-as években milyen ideológiai jellegű konferenciákat szervezett a Művelődésügyi Minisztérium Marxizmus-Leninizmus Oktatási Főosztálya. A Kádár-rendszerben is kiemelt fontosságú területnek számított az marxizmus-leninizmus oktatása. A korszakban már a középiskolai negyedikes évfolyamnak is kötelező volt a világnézetünk alapjai című tantárgy. 1968-ban alapították meg a Politikai Főiskolát, ahol felsőfokú képzést biztosítottak a témák iránt érdeklődők számára. Létrehozták Marxizmus-Leninizmus Esti Egyetemet is, ahol két- és hároméves szakosítók segítségével terjesztették az ideológiát, például a vállalati vezetők részére. 1950 és 1989 között a hazai főiskolákon és egyetemeken a négy, illetve öt éves képzés során első évben kötelező tantárgy volt az akkori hallgatóknak a filozófia, második évben a politikai gazdaságtan, végül harmadik évben a tudományos szocializmus. Ezekből kollokválni is kellett, illetve szigorlatozni is.

A szakmaiság megteremtése volt az egyik cél a minisztériumban, így különféle szakmai megbeszéléseket és konferenciákat szerveztek az érdeklődőknek. Ezekon a fórumokon az ideológiai oktatók és kutatók elő tudták adni addig eredményeiket a plénum előtt.

A főszabály szerint az előadók saját szakterületükről hozták az előadásokat, amelyek azonban erősen át voltak itatva politikai kinyilatkoztatásokkal. Szürreális módon azt kívánták elérni, hogy ezen fiatal(abb) tudományterületeket is ismerjék el szakmai berkeken belül. Azonban egyrészt a személyi állomány sem váltotta be minden esetben a hozzájuk fűzött reményeket, másrészt a hallgatók többsége semleges viszonyult ezen tárgyakhoz, szükséges rosszként tekintett rájuk.

Különbség lehetett, hogy az adott ideológiai oktatási egység éppen melyik felsőfokú intézményben kapott helyet. Egy orvosi egyetemen a szocialista egészségügy vívmányai jobban előtérbe kerültek a kutatási témákat illetően, egy közgazdaságtudományi egyetemen a politikai gazdaságtan bizonyult erősebb területnek, vagy az agráregyetemi képzésben a szocialista mezőgazdaság addigi eredményei kaptak nagyobb hangsúlyt.

Az államnak köszönhetően nem szűkölködtek az erőforrások tekintetében, ennek köszönhetően számos, a későbbiekben ismertté vált kutató épp ezen a területen kezdhette meg szakmai pályafutását. Vagyis amellet, hogy politikai értelemben abszolút megbízhatónak kellett lenni, nem volt hátrány az alap szakmai tudás megléte sem.

REIKORT ILDIKÓ zenetanár, zeneterapeuta (Kalász Alapfokú Művészeti Iskola, Wesley János Lelkészképző Főiskola)

Kreatív kifejezési módok a művészetek metszéspontján

Rég nem volt ilyen mértékben szükség a tanulók személyiségét körbe ölelő, erősségüket támogató modellekre, mint manapság. A művészetek végtelen lehetőségeket kínálnak a tanítási folyamatokban ahhoz, hogy segítséget nyújtsanak a nehézségek előre mozdításában a tanulóknak és a pedagógusoknak egyaránt.

Online kérdőíves kutatásom, amely a zenetanárok, SNI-tanulókhoz való viszonyulását vizsgálta, egyrészt rávilágít a zenepedagógusok tanítási folyamataiban rejlő nehézségekre és lehetőségekre, állapotokra és hiányosságokra, amelyek a művészetpedagógián belül a zeneoktatáson belül megjelennek, másrészt azokra az igényekre, amelyek a pedagógiai folyamatokban segítséget nyújthatnak.

A ReikArt komplex művészetpedagógiai rendszer élménypedagógiaként immár több éve a zeneoktatáson belül, tanrendben illetve sikeresen működik. Azon túl, hogy több művészeti terület összekapcsolásával az oktatás bármely területén a tantárgyi átjárhatóságot biztosítja, a gyermekek több olyan képességterületét is fejleszti, amelyek a 21. századi kompetenciákhoz szorosan kapcsolhatók. A megoldás segítséget nyújt az újszerű alkalmazásnak az egész művészeti területen, az élményszerű oktatás mellett egyéb területei mellett. A különböző színtér, mint a mozgás, a képzőművészet, az irodalmi, mesei és dramatikus szálak bevonása fókuszában a zenei élmény feldolgozása áll. Az improvizatív módon készült alkotások a nonverbális kapcsolati kifejezéseket tartalmazzák életben, a kommunikáció elveszőnek látszó elemeinek megértését szolgálják. Az élményszerű feldolgozás támogatja a mentális állapot egyensúlyozását, növeli a közösségi tevékenységek kohézióját, ezáltal a szociális készségek fejlesztéséhez is nagymértékben hozzájárul.

RÉVÉSZ-KISZELA KINGA PhD adjunktus (Eszterházy Károly Katolikus Egyetem, Pedagógiai Kar, Gyógypedagógiai Intézet, Eger)

A csecsemőkori reflexgátlás hatásvizsgálata óvodás gyermekek körében

A mozgásfejlesztő, mozgásterápiás eljárásokat napjainkban valamiféle misztikum járja át. „Csodaszerként” tekintenek rájuk a gyermekek készség/képességstruktúrájának atipikus fejlődése esetén. Sokan érvelnek azok hatékonysága mellett és ellen is. Való igaz, hogy a hatékonyság vizsgálatához szisztematikus, a terápiás hatást valóban mérni tudó, nagymintás kísérletekre lenne szükség, ezek száma azonban napjainkban elenyészően kevés.

Az INPP® reflexkorrekciós módszer a perzisztáló csecsemőkori reflexek legátlásán alapuló mozgásfejlesztő eljárás. Jelen kutatásban – kismintás vizsgálat keretében – ennek a fejlesztő eljárásnak a hatékonyságát vizsgáltuk az óvoda-iskola átmenet időszakában, nagycsoportos óvodás gyermekek körében.

A minta kiválasztása nem valószínűségi szakértői mintavétellel történt (N=73) két kísérleti és egy kontrollcsoportban. Mindhárom vizsgálati csoporttal bemeneti és kimeneti méréseket végeztük (DIFER teszt rövid változata, Alapozó terápia tájékoztató vizsgálata és csecsemőkori reflexvizsgálatok), majd a két kísérleti csoport intervencióban részesült, a kontrollcsoport pedig nem kapott fejlesztést. Az eredményeket az SPSS 22.0 statisztikai programmal elemeztük.

A mintában motorosan alulteljesítő (N=33) gyermekek 41%-a a tanuláshoz szükséges elemi alapkészségeket mérő teszteken – az év eleji mérések során – az országos átlag alatt teljesítettek. Azok a gyermekek, akiknek megtartott csecsemőkori reflexeik vannak a többi motoros teszten is rosszabbul teljesítettek, mint megtartott csecsemőkori reflexeket nem mutató társaik. A perzisztáló csecsemőkori reflexekkel élő gyermekek 36,4%-nak tanulási, 60%-nak pedig motoros problémái is vannak.

Az intervenció programban résztvevő gyermekek szignifikánsan jobb eredményeket értek el az év végi motoros és tanulási képesség/készségmérő teszteken, mint a nem fejlesztett csoport, azaz a fejlesztés hatékonysága – ha csak kis mintán is ugyan, de – igazolható volt.

Jelen kutatás szerint, ha a motoros készség/képességstruktúrában és/vagy az elemi alapkészségekben a gyermek fejlődése eltérő mintázatokat mutat az óvoda-iskola átmenet időszakában – és a háttérben igazolható a csecsemőkori reflexek perzisztálása –, akkor az INPP® reflexkorrekciós módszer segíthet a felzárkóztatásban a sikeresebb iskolai beválás érdekében.

ROZGONYI EMŐKE családterapeuta, művészetterapeuta (SE Gyermekgyógyászati Klinika Gyermekpszichiátriai Osztály, Eszterházy Károly Katolikus Egyetem Neveléstudományi Iskola)

Innovatív program a klinikumból a pedagógiába. Személyiség integritásának erősítése az alap kompetenciaterületek hatékonyságáért

A "Testtérkép" elnevezésű művészetterápiás program jelenleg az anorexia nervosa pszichiátriai betegség gyógyításában használt innovatív módszertan, melynek

kidolgozására 2011-ben került sor az SE Gyermekgyógyászati Klinika Gyermekpszichiátriai Osztályán. A személyiségfejlődés során a serdülőkor kiemelt feladata a személyes integritás megoldása, amely meghatározza, hogy az egyén mennyire lesz képes a saját szempontjait és mások szempontjait egyszerre figyelembe venni, mennyire tud konzisztensen és rugalmasan felelősséget vállalni egyszerre önmagáért és másokért, illetve, hogy az értékek összhangja mennyire tud érvényesülni döntéseiben. Ezt az érési folyamatot segíti az identitás integritását erősítő „Testtérkép” elnevezésű 40 órás strukturált program, amelyben az énrészekből, mint mozaikokból egységgé rendeződés útja egy hosszabb alkotó folyamat által vizuálisan is láthatóvá válik. Mindez abból a szempontból is jelentős, hogy a személyes integritás megoldottságának mértékével van összefüggésben a személy „énerőssége”, amely a pedagógiai környezetben mind a személyes, mind a szociális, mind a kognitív kompetencia tekintetében meghatározó háttértényező. Az Egri Neveléstudomány Doktori Iskola keretében folyó kutatás, abból az alapgondolatból indult ki, hogy amennyiben a „Testtérkép” innovatív, komplex művészetterápiás módszertana nagy hatékonysággal bevált az evészavar kezelése során, akkor a személyiség én-erejének megerősítése céljával, ennek a módszernek a művészettel nevelés keretrendszerére átalakított változatát érdemes elérhetővé tenni már a középiskolákban is, mert feltételezhetően segíthetné a serdülőkori krízissel való konstruktív megküzdést, pozitívan hatna az alap kompetenciaterületek tekintetében, és széles körben prevenciót is jelenthetne többek között mindarra, amivel kapcsolatban egyre több fiatal az evészavar eszközrendszerével keresi a választ.

SÁFÁR ÉVA PhD német-angol szakos tanár (Budapesti Piarista Gimnázium), óraadó (Pázmány Péter Katolikus Egyetem, Germanisztika Tanszék)

Vissza a jövőbe?

Gyakorló nyelvtanárként azzal szembesülök – különösen a most 12-13 éves gimnazista fiúk esetében –, hogy a második nyelv elsajátítása nehezebben megy. Az okokat keresve két fő tényező körvonalazódott számomra.

1. Lerövidült figyelem
2. Olvasási és szövegértelmezési képesség csökkenése

Mindkét tényező ismert, több kutatás mutatta ki, hogy hogyan hat gyermekeinkre az elektronikus eszközök használata, valamint hogyan erősítették fel ezeket a jelenségeket a Covid okozta lezárások. Ezeknek a vizsgálatoknak központjában többnyire a szociális kapcsolatok, a mentális egészség, a kommunikáció sérülése, a koncentráció lerövidülése, az olvasásképesség vagy szövegértés romlása áll.

A nyelvoktatás módszertanával foglalkozó szakirodalom hangsúlyozza a digitális technológia bevetésének fontosságát a nyelvi kompetenciák fejlesztésének érdekében, úgy a tanórákon, mint tanórán kívül. Ezek sokszínű alkalmazása és a tevékenységek relatív gyakori váltogatása segíthet a lerövidült figyelmi idő ellensúlyozásában, valamint hozzájárulhat a tanítás minőségének javításához, és a tanulók motivációjának – különösen a fiúk esetében – növeléséhez is, bár hatékonyságuk az egyes nyelvi kompetenciák javítása terén nem minden esetben bizonyított.

A második pontban említett olvasási nehézségek azonban nem jelennek meg célzottan az idegennyelv tanításának didaktikájában, hisz ez nem a nyelvtanítás problémaköre alapvetően. A fokozott digitális eszközhasználatnak köszönhetően bizonyos olvasási stratégiák használata megnőtt, míg másoké lecsökkent. A gyerekek előnyben részesítik a „skimming”, „scanning” stratégiákat, amelyek hasznosak bizonyos helyzetekben és feladatokhoz, míg az ún. „intensive reading” nehézségeket okoz. Mindez hátrányos kihatással van az idegennyelv szintaxisának és nyelvtanának, vagy akár szókincsének elsajátítására is. Az intenzív olvasás egy lassúbb, megerőltetést igénylő feladat, amely során tudatosan reflektálunk a szövegre, mondatra. Ennek hiányában elmarad a nyelv struktúrájának tudatosítása, de csorbát szenved a feladatmegoldáshoz szükséges pontos feladatértelmezés is.

Az előadás arra a kérdésre keresi a választ, hogy szükség van-e az idegennyelv didaktikában ennek a problémának a tudatosítására és ha igen, milyen módon lehet azt összhangba hozni a jelenlegi tendenciákkal.

SÖLÉTORMOS ÉVA óvodapedagógus (Esztergomi Honvéd Utcai Óvoda)

Robotok

A tanulmány Robotok című projektemet mutatja be. Fő célom, hogy a 4-6 éves gyerekeknek a robotok, digitális technológiák, algoritmikus gondolkodás és padlórobotok programozásához való pozitív hozzáállása fokozódjon. A családok digitális technológiák iránti attitűdjének formálása lényeges elemként szerepelt. A gyerekek érdeklődéséből indított, ismeretszerzési vágyára és kíváncsiságára alapozott színes, komplex, együttműködésen alapuló tevékenységek alkalmazása megvalósították a célkitűzéseimet.

SÝKORA HERNÁDI KATALIN doktorandusz (Selye János Egyetem) – **SZABÓ L. DÁVID** PaedDr. doktorandusz (Selye János Egyetem, Történelemdidaktikai Doktori Iskola, Komárno)

Alsó tagozatos pedagógusok énhatékonyságának mérése

Napjainkban egyre inkább fókuszba kerül az ideális pedagógus kérdésköre, ám az erről alkotott képünket társadalmi elvárások sokasága befolyásolja. Kutatások sora támasztja alá, hogy az énhatékonysági szintünk közvetett módon hatással van az életünkre. Az oktatás területén belül beszélhetünk tanári énhatékonyságról, kollektív tanári énhatékonyságról és tanulói énhatékonyságról. Előadásunk egy átfogóbb kutatás részét képezi, mely során az észlelt tanári énhatékonyságot meghatározó újabb változót keressük és analizáljuk. Jelen kutatásunk keretében a tanári énhatékonyságot vizsgáljuk a tanítás, a menedzsment, a motiválás, a konfliktuskezelés és a megküzdés skáláin, egy már magyar nyelvre adaptált mérőeszköz segítségével. A tanulmány a szlovákiai magyar pedagógusok körében folytatott kérdőíves pilot kutatásból származó első eredményeket tárgyalja. A próbamérés során a tanári énhatékonyság mérése céljából kifejlesztett mérőeszközt teszteltük az általános iskola alsó tagozatos pedagógusai körében, szlovákiai magyar tanítási nyelvű intézményekben. Jelen pilot kutatásunknak vannak

korlátai, melyek közül legfontosabb az alacsony esetszám és a kérdőív érzellemmel vezérelt, szubjektív kitöltésének jellemzője, így szükséges a megbízhatósági vizsgálat elvégzése Szlovákiában. A szlovákiai magyar pedagógusok körében tesztelt változat struktúrája nem egyezik meg a magyar változatával. A pilot kutatásból kapott adatok nem támasztják alá a magyar változat modelljét.

SZABÓ ORSOLYA EDIT magyar-média, mozgókép és kommunikáció szakos tanár (Alsóerdősi Bárdos Lajos Általános Iskola és Gimnázium, Budapest)

Irodalmi attitűdök alakulásának vizsgálata 5. osztályban

A tanulmány a magyar irodalom tantárgyhoz kapcsolódó attitűdök változásaival foglalkozik. Magyar, média-, mozgókép és kommunikáció szakos tanárként legfőbb célom, hogy diákjaimat hozzásegítsem ahhoz, hogy szoros és pozitív érzelmi viszonyt alakítsanak ki az általam tanított tantárgyakkal. Saját három lépcsős verselemző módszert dolgoztam ki, mely az új infokommunikációs eszközök bevonására épül. A projekt első szakaszában, a tanulók egyéni kompetenciák fejlesztése céljából önállóan hoznak létre hipermediális tartalmakat, vers-sztorit. A második szakaszában, a gyerekek által választott versrészlet nyelvi szintek szerinti elemzése történik, majd a rész-egész vizsgálata által a teljes vers értelmezésével és egy közös hipertextuális narratíva megalkotásával zárul a projekt. Az Új Nemzeti Kiválóság Program Doktori Hallgatói Ösztöndíj keretében saját hipertextuális verselemző módszerem hatásait közel fél éven át vizsgáltam. A kutatás egyik legfőbb kérdése a következő: *Azoknak a diákoknak, akik a vers-sztori módszert választják és visszatérően alkalmazzák pozitívabb lesz-e az irodalom tantárggyal kapcsolatos attitűdje a kortársaikénál?* A budapesti Alsóerdősi Bárdos Lajos Általános Iskola 50 ötödik osztályos tanulója vett részt a vizsgálatban. Az alternatív verselemző módszer tanórai alkalmazása előtt és után a kísérleti és kontrollcsoporthoz tartozó diákok kérdőívet töltöttek ki, mely három részből állt: 1. tantárgyakkal kapcsolatos attitűdmérés 2. okoskészülékek-internethasználat 3. digitális szövegértés. Jelen tanulmány kizárólag az attitűdvizsgálat bemutatására vállalkozik. Az eredmények szerint a kísérleti csoportban – melynek tagjai az irodalom és a nyelvtanórákat összevonva 2 hónapig rendszeresen alkalmazták az vers-sztori módszert – megduplázódott azon tanulók száma, akik azt állították, hogy szeretik az irodalom tantárgyat. Ezen tantárgy kedveltségi skálájának első harmadához tartozó tanulók száma a verselemző projekt végére jelentősen megnőtt.

SZŐKE-MILINTE ENIKŐ PhD egyetemi docens (Pázmány Péter Katolikus Egyetem Bölcsész- és Társadalomtudományi Kar, Vitéz János Tanárképző Központ, Budapest)

Az információs műveltség modelljei és kutatása

Az információs műveltség olyan 21. századi sajátossága a megismerő személynek, mely lehetővé teszi a mindennapi tevékenységeiben az információk kiválasztását, feldolgozását és alkalmazását, az eredményesség elérését. Digitális kompetencia és információs műveltség együtt járnak, előbbi tartalmazza az utóbbit. Eszerint a digitális tevékenységek eredményességét az információs műveltség is meghatározza. A kutatások

kimutatták, hogy nemcsak az objektív készségek befolyásolják a digitális rendszerek hatékony használatát, hanem a szubjektív kompetenciahiedelmek is, mint például a digitális éhhatékonyaság, mely előrejelzi a digitális rendszerek hatékony használatát. A tanulmány e három fogalom – digitális kompetencia, információs műveltség, éhhatékonyaság – meghatározását végzi el, majd bemutatja a PPKE VJTK-ban folyó információs műveltséggel kapcsolatos kutatómunkát.

TÓTH JUDIT doktorandusz (Pécsi Tudományegyetem BTK Oktatás és Társadalom Neveléstudományi Doktori Iskola) – **FODOR RICHÁRD** egyetemi tanársegéd (Pázmány Péter Katolikus Egyetem Bölcsész- és Társadalomtudományi Kar, Vitéz János Tanárképző Központ, Budapest)

A történelemdidaktika trendjei a Nemzetközi Történelemdidaktikai Társaság (ISHD) kiadványainak tükrében

A 21. századra a tudás hozzáférhetőségének korlátait felváltotta az ismeretek szelekciójának nehézsége. A felhalmozott hasznos és kevésbé releváns tudás óriási mennyiségben áll rendelkezésre – téglákból épült könyvtárak helyett immár különböző szerverek online tárhelyein. Így még fontosabbá vált a kérdés, hogy melyek azok a nyílt hozzáférésű szakmai platformok, amelyek megkerülhetetlenek a diszciplína tudományos életében. A történelemdidaktika mint a múlt forrásait középpontba állító, a történelmi gondolkodás fejlesztését és magasabb rendű tanulói tevékenységek megvalósítását támogató tudományterület, elősegítheti a hatékony információszelekciós stratégiák kialakítását.

Előadásunk célja a Nemzetközi Történelemdidaktikai Társaság (ISHD) kiadásában megjelenő *International Journal of Research on History Didactics, History Education and History Culture* című folyóirat elmúlt évtizedben (2011-2021) betöltött szakmai szerepének és trendjeinek meghatározása, a lap részletes feltérképezése, elemzése és ezen keresztül a történelemdidaktika szakmai műhelyeinek, szereplőinek, aktuális irányvonalainak, problémarendszerének felvázolása.

A feltáró elemzések alapján a folyóirat fókuszában a tankönyvelemzés és a különböző tartalmi-tantervi szabályozók állnak. Az európai tudományos közösségen belül a német kutatók és történelemdidaktikai műhelyek végeznek kiemelkedő tevékenységet. A kutatás eredményei egyértelműen utalnak a történelemdidaktika fejlődésének összetett irányaira, amelyek feltehetően a közeljövő tudományos diskurzusára nemzetközi és hazai viszonylatban is hatást gyakorolnak majd, elősegítve ezzel a diszciplína megújulását.

TÓTH ZOLTÁN PhD habil. nyugalmazott egyetemi docens (Debreceni Egyetem Természettudományi Kar, Kémiai Intézet és MTA-DE Korai Természettudomány-tanulás Kutatócsoport)

Kisiskolások tudásszerkezetének vizsgálata szóasszociációs módszerrel

Az egyénre vagy az egyes csoportokra jellemző tudásszerkezet feltárásának egyszerű eszköze a szóasszociációs teszt. Első magyarországi megjelenése (Kluknavszky és Tóth

2009) óta egyre gyakrabban alkalmazzák hazai kutatók is, és óvodások vizsgálata során kidolgozták a teszt szóbeli felvételének technikáját is (Daru és Tóth 2014). Ezzel a technikával vizsgáltuk kisiskolások természettudományos fogalmakkal kapcsolatos tudásszerkezetét.

A felmérésben Kelet-Magyarország 9 iskolájának 62 osztályából összesen 764 1-4. évfolyamos tanuló vett részt (ez témakörönként és évfolyamonként 29-34 tanulót jelent). A szóbeli interjúkat az előzetesen felkészített 38 pedagógus vezette és rögzítette. A tanulók válaszait tartalmazó hangfájlokat a szerző dolgozta fel és értékelte.

A felmérés során összesen 6 témakörbe (Egészség, Energiaforrás, Fenntarthatóság, Repülés, Erdő, Tudomány) tartozó 6-6 fogalommal (hívószóval) kapcsolatosan kértük a tanulókat, hogy maximum 1 percben mondják el, mi jut azokról eszükbe. Egy tanuló csak egy témakört kapott. A tanulók kiválasztása véletlenszerűen történt. Az egyes fogalompárok (hívószópárok) esetén kapott közös asszociációk alapján számoltuk ki a kapcsolati együtthatókat, majd átlaguk alapján rajzoltuk meg egy-egy témakör esetén a különböző évfolyamok jellemző kapcsolati hálóját.

A kapcsolati hálóknak tükröződik az adott témakörrel kapcsolatos információforrás is: napi tapasztalat (Repülés, Egészség, Erdő) vagy iskolai oktatás (Tudomány, Fenntarthatóság, Energiaforrás). A tudásszerkezetben ugrásszerű változás mutatható ki 2. évfolyamon (Fenntarthatóság, Repülés), 2. és 3. évfolyamon (Tudomány), valamint a 4. évfolyamon (Energiaforrás, Egészség).

A kapott kapcsolati hálók jelzik azokat a kritikus pontokat, amelyekre különösen oda kell figyelni a tanítás során, ha azt szeretnénk, hogy tanulóink tudásszerkezetében tükröződjön a természeti folyamatok holisztikus jellege.

Az előadásban a kapcsolati hálókon túl bemutatjuk és elemezzük az egyes fogalmak (hívószavak) esetén kapott asszociációs hálókat is.

TÖLGYESSY ZSUZSANNA PhD egyetemi docens (Pázmány Péter Katolikus Egyetem Bölcsészeti és Társadalomtudományi Kar, Vitéz János Tanárképző Központ, Esztergom)

A játéklórl virágjai

A játékok fájának gyökerei az emberiség kezdete előttiek, hiszen bizonyos fejlett emlősállatok (pl. a delfin, a majom, a kutya, a macska) már tudnak játszani. A jelenben is képesek vagyunk éltetni ezt a fát friss hajtásokkal, és ebben nagy szerepe van a játszani is tudó felnőtteknek.

A játékok a létező játéklórlból eredeztethetők, ahogy száll a madár ágról ágra, úgy alakulnak a játékok játékról játékra napjainkban éppúgy, mint hajdanán: csoportos játékokkal találkozhatunk a formális oktatási keretek közt éppúgy, mint a nonformális szabadidős tevékenységben és az informális hétköznapi életben is.

A társas játékok gyűjthetők írott forrásokból: könyvekből, internetről; íratlan forrásokból, azaz valós játéklélményekből, mint pl. a pedagógus továbbképzésekről, a táborokból, a baráti-családi összejövetelekről stb. Egy-egy játéknak több variánsa is fellelhető, hiszen a fenti forrásokban talált ötleteket, ha kipróbáljuk, akkor az adott csoporthoz, az adott helyhez és időhöz kötött alkalomhoz igazítjuk, és ez legtöbbször változtatásokkal is jár.

E közös kincsnek az együttes birtokosai és egyben folyamatos gyarapítói is a játszók, a játékmesterek.

Az előadás 30 év játszás és játéktanítás gyümölcseit, tapasztalatait kívánja átadni. Mondanivalója fókuszát az óvodás korosztályra és az óvónők csoportjára helyezi. Igyekszik a rövid elméleti alaptézisek ismertetése után a játéktanítás gyakorlati aspektusát, a játékokban rejlő fejlesztési lehetőségeket felvázolni.

A konferencián kapott 20 perces előadás keretét pedig egy interaktív játékkal szeretném kitölteni, ahol egy kérdés kerül terítékre: milyen egy pedagógus, és én milyen vagyok pedagógusként?

URBÁN PÉTER PhD középiskolai tanár (Piarista Gimnázium, Budapest)

A nagy nyelvi modelleken (LLM) alapuló alkalmazások iskolai megjelenése a tanulói autonómia tükrében

A nagy nyelvi modelleken (LLM) alapuló alkalmazások (pl. a ChatGPT) látványos fejlődése, széles körű hozzáférhetősége és használatuk rohamos terjedése az oktatás világát sem hagyja érintetlenül. A kihívás volumenét jól jelzi az elmúlt hónapokban a témában publikált tanulmányok már most áttekinthetetlenül váló tömege. A probléma szakmai megvitatásának középpontjában ebben az esetben is azok a kérdések állnak, amelyek a digitális pedagógiáról szóló diskurzust általában is uralják: az új eszköz oktatási használatának innovatív lehetőségei és módszertana, a használattal kapcsolatban felmerülő veszélyek és aggályok, ezek hozzámért kezelésének módja, valamint annak a feszültségnek a tematizálása, amely a „hagyományos” tanulási környezet megszokott „beállítási” és az új eszköz között generálódik.

Az elméleti megfontolásokra és empirikus adatok mérlegelésére egyaránt építő előadás a nemzetközi szakirodalom rövid áttekintését követően a fent körvonalazott eszközcentrikus megközelítés tanulásközpontú alternatíváját vázolja fel. A tanulás folyamatának és a tudás fogalmának elméletileg is reflektált középpontba állítása egy olyan új megvilágításba helyezi a problémát, amelyben a jelenleg meghatározó diskurzusban ismétlődő topikok másodlagossá válnak. Megítélésünk szerint egy olyan tanulási környezetben, amely tudatosítja a tanulás mint tudáskonstrukció folyamatának sajátosságait, valamint tisztában van a valódi, azaz megértett és lehorgonyzott tudás természetével, mintegy magától helyére kerülnek az eszközzel magával kapcsolatos dilemmák. Az általunk javasolt megközelítés emiatt nem csupán egy aktuális kérdés megválaszolásához kínál adekvát szempontokat, hanem egyfajta védettséget is biztosíthat annak a folyamatnak a kihívásaival szemben, amelynek ma még az elején állunk.

VARGA KRISZTINA doktorandusz (Selye János Egyetem, Történelemdidaktikai Doktori Iskola, Komárno)

A rendszerváltást követő szlovákiai történelemtanítás a történelemtankönyvek változásainak tükrében (1990–2005)

Jelen kutatásunkban azzal foglalkoztunk, hogy hogyan változott meg és alakult át az 1989. évi rendszerváltást követően a szlovákiai történelemtanítás. A tankönyvkiadás Szlovákiában továbbra is állami monopóliumnak számított, továbbra is érvényes volt az egy tantárgy – egy tankönyv elve, amely az államszocializmus éveiből hagyományozódott át.

A kommunizmus bukását követően szükséges volt, hogy a marxista-leninista szellemű átideologizált tankönyvek helyett olyan új tankönyvek kerüljenek a diákok kezébe – nemcsak a történelem tantárgy esetében –, amelyek a szocialista ideológiától mentesek, azonban jó néhány évbe telt az elkészülésük és megjelenésük. Az áthidaló időszakban ideiglenes tanulmányi szövegek kerültek kiadásra; vagy ha nem volt más lehetőség, akkor továbbra is a kommunista szemléletű tankönyvek voltak használatban, úgy, hogy az ideológiai problémás részek áthúzásra kerültek.

A pártállam bukását követően négy évvel, Szlovákia esetében 1993-ban, ismét egy fordulat következett be: Csehszlovákia felbomlása és a független Cseh és Szlovák Köztársaság létrejötte. Ezen fordulópontokat alapul véve tanulmányunkban elsőként a rendszerváltást követően 1990-ben megjelent ideiglenes kiadványokkal foglalkoztunk, majd az 1990-es évek második felében megjelenő általános iskolák (szlovákiai kifejezéssel alapiskolák) számára készült történelemtankönyvekre helyeztük a hangsúlyt, végül pedig a középiskolai és gimnáziumi tankönyveket vettük górcső alá. Különös figyelmet szenteltünk azon történelemtankönyveknek, amelyek körül politikai, pedagógiai és etikai viták bontakoztak ki, mint például Milan S. Ďurica és Miroslav Kamenický munkái esetében.

VÍGH NORBERT mesteroktató (Károli Gáspár Református Egyetem Pedagógiai Kar, Nagykőrös)

A környezeti nevelés és a fenntarthatóságra törekvés egyes irányai, trendjei

Érdekes szem előtt tartani, hogy vannak irányok, trendek, amelyek mentén zajlik a környezeti nevelés, a fenntarthatóságra törekvés változása. A globális és a lokális problémák felvetéséhez, lehetséges megoldásaihoz hatékony gyakorlat lehet a fenntarthatóság három pillérének alkalmazása is. A társadalom, a gazdaság felelős szereplőit nem csak a ma már hagyományosnak mondható gazdasági és környezeti szempontok vezetik, hanem sok esetben a társadalmi fenntarthatóság a tevékenységek vagy éppen az innovációk fő céljai. A környezeti nevelés helyszíneinek bővülése régóta zajlik. A rendezett iskola, a szabad természet, az egészség és életmód, a múzeumok, a tanösvények, védett területek, a hagyományok, a közösségek, egyes közösségi terek, kézművesség tisztelete: ez csak néhány fontos elem, amely évszázadok óta része a mindenkorai oktatás-nevelési kánonnak. A jelenkori gyakorlatban számos újabb irány teremt helyszínt, lehetőséget a környezeti nevelésre. Ilyenek többek között a

városökológia, a vásárlói szokások alakítása, a könyvtárpedagógia, a zoopedagógia, az üzemplátogatások. „Környezetnevelni” ma már bármely tevékenysége során képes lehet a pedagógus. Megfigyelhető az is, hogy számos, nem iskolai helyszínen végeznek „környezeti nevelést” nem pedagógus végzettségű munkatársak. A pedagógiai paradigmák szemszögéből vizsgálódva látható, hogy az ismeretátadás és a szemléltetés mellett egyre inkább teret nyer a cselekvés pedagógiája, sőt az innovatív edukációs környezetekben a konstruktív pedagógia is fellelhető. A kapcsolódó módszertanok, eszköztárak gyarapodása, sokszínűsödése szintén trendszerű. Egyre nagyobb szerep jut a környezeti nevelésben is a gamifikált tevékenységeknek és az IKT-eszközöknek. Az egyes korosztályokat más és más környezeti és társadalmi problémák érintik, ezért az üzeneteknek, törekvéseknek, tevékenységeknek ilyen szempontból is adekvátnak kell lenniük. Természetesen negatív trendek is kimutathatók. Egyes kutatások szerint a mediatizált és a közvetlen természeti élmények aránya egyre kedvezőtlenebbül változik. Ez a jelenség csak egy eleme a kisgyermekkorú természetkapcsolat negatív irányú változásának: egyre kevesebb a valós környezeti élmény, a természetben eltöltött idő, túltervezettek az időbeosztások. A fenntarthatóság és a környezeti nevelés diszciplináris háttere egyre bővebb, gyarapodó. Ezt jelzi az is, hogy az MTA tudományfelosztásában számos, egészen távol eső osztályainál szerepel az elnevezésben a „környezet” szó.

VINCZE TAMÁS ANDRÁS PhD egyetemi docens (Nyíregyházi Egyetem Alkalmazott Humántudományok Intézete)

A „mindenes tanítói” szerepre való felkészítés a régi középfokú tanítóképzőkben

A „mindenes tanító” címkével megjelölt tanítói szerep a dualizmus kori és a két világháború közötti falusi tanítók meglehetősen összetett tevékenységi körét foglalta magába. A szocialista fordulat után is tovább élt még körülbelül egy évtizeden át az a tanítóeszmény a képzésben, amelyet ez a címke fedett le. A „mindenes tanító” nemcsak az iskolaköteles korú gyermekek nevelését végezte, hanem a falu kulturális életének motorja is volt, a különböző egyesületek megszervezésének és életben tartásának feladata is az ő kötelességei közé tartozott. A közösség-szervező munkán túl a falu hagyományainak, babonáinak, szellemi emlékeinek összegyűjtését is tőle várták. A tanítóképzők tanárai részben a tanórákon, részben az önképzőkörben, részben az intézmény által szervezett tanfolyamokon igyekeztek felkészíteni növendékeiket erre a sokoldalúan képzett embert kívánó, szerteágazó munkára. Bizonyos területekkel kapcsolatban viták is kialakultak arról, mennyiben kötelessége a képzőintézményeknek a járulékos tanítói tennivalók oktatása. Ilyen területet jelentettek például a tűzrendészeti ismeretek. A képzés felsőfokúvá válásával és a falusi társadalom, a falusi élet átalakulásával a „mindenes tanító” eszménye elhalványult, eltűnt. Az ismeretterjesztést elvégezte a tanító helyett a televízió, a közösségi élet megszervezését pedig új intézmény (a művelődési ház) és az új idők jegyében képzett szakember (a népművelő) vállalta fel. A „mindenes tanító” ideáljának egykori megtestesítői ekkorra már nyugdíjasként figyelték a falvak kulturális életének átalakulását, sok esetben elsorvadását. A felsőfokra emelt tanítóképzés elsősorban az iskolák igényeit kívánta kiszolgálni, bár a szakkollégiumi rendszerben még újra megjelent a kulturális szervezői feladatokra való előkészítés. De

ebben a képzésben már más tartalmak és hangsúlyok kaptak helyet, a „mindenes tanító” alakjára legfeljebb történeti előzményként hivatkoztak.